

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: — Mededeeling. — Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West”. — Het Paradijs der Gouvernantes. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huislijf. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. — I Uit de Europeesche Pers. II Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Suriname — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. — Mededeelingen. — Met pensioen. — Financiële Berichten. — Vereeniging „Oost en West”. — Mutatiestaat van 30 Juli tot 6 Augustus 1930.

MEDEDEELING.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, is gesloten van 1 tot 25 Augustus a.s.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West”

VERSLAG OVER HET JAAR 1929
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)

door
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Vervolg.*)

Van 36 ondernemingen is het beplante areaal meer dan 1400 hectaren. Van 88 is het meer dan 800, doch minder dan 1400 hectaren, terwijl het van 55 ondernemingen minder is dan 800 hectaren. De gemiddelde aanplant per suikerfabriek is thans 1108 hectaren tegen 1099 hectaren in het jaar 1929. En wat de sociale beteekenis is der suikercultuur, leert ons het lijvige jaarverslag van 1928 van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten, waaruit blijkt, om hier slechts enkele sprekende cijfers te vermelden, dat in dat jaar aan loonen, die de bevolking ten goede kwamen, een bedrag van ruim f 106 miljoen werd uitgekeerd.

Dat was een recordcijfer! In 1927 bedroeg het cijfer 98.5 mill. en in het haussejaar 1921 101.5 mill. Uit leveringen genoot de bevolking rond 5 miljoen, uit grondhuren 22.8 miljoen in 1928. Deze beide laatste vormen natuurlijk geen zuivere bate, zooals de loonen. Geeft het looncijfer vooral een indruk van de beteekenis van de suiker voor de bevolking, andere cijfers in het verslag maken de beteekenis van de industrie voor de Indische middelen duidelijk. Deze loopen intusschen slechts tot 1927. In dat jaar nam de suikerindustrie bijna 1/4 van de Vennootschapsbelasting voor haar rekening (bijna 13 miljoen) en betaalde nagenoeg evenveel aan spoorvrachten. *Rechtstreeks ontving de schatkist f 33.8 miljoen uit de suikerindustrie.*

Haar werkzaamheid leidde er voorts toe, dat de Europeesche employé's 2.6 miljoen aan Inkomstenbelasting betaalden en zoo wordt het totale aandeel van de industrie in de Landsmiddelen f 37.662.000. (Zie Het Vaderland van 26 Januari 1930).

Wie zich een helder denkbeeld wil vormen van de Suikerindustrie op Java verzuime niet te lezen de interessante artikelen onder den titel „De Suikerindustrie op Java”, van de hand van den Stercorrespondent Dr. M. van Blankenstein, in de Nieuwe Rott. Court van Mei 1930. In het artikel IV (N. Rott. Crt. 13/5, '30, Avondblad A.) zegt hij: „Geen ander land ter wereld, met uitzondering van Hawaii heeft suikerogsten per bouw, die zelfs maar de helft van die op Java naderen. Slechts Hawaii, dat in 1923 niet meer dan 4 picol per bouw bij Java ten achter stond, is te vergelijken. Zoo maakt de suiker een betrekkelijk klein oppervlak (in 1929: 196.190 H.A.) van den bodem van Java ontzaglijk productief.

*) Men zie ook het K. W. nr. 31 van 31 Juli j.l.

W. J. M. SIMONIS'
BEDDENMAGAZIJN
GROENMARKT 34
TEL. 14420 DEN HAAG

GROOTSTE KEUZE
LEDIKANTEN - MATRASSEN - DEKENS
Onze „PHOENIX” Matrassen (Gedep.) overtreffen elk ander soort in aangename ligging en soliditeit
Honderden tevredenheidsbetuigingen ter inzage

5094

„En dat heeft het overbevolkte eiland dringend noodig”.)

Overigens kan de huidige positie van de suikercultuur op Java evenals elders in de geheele wereld bepaald slecht genoemd worden. Mededeelingen dien-aangaande ontleenen wij aan de te Amsterdam gehouden Algemeene Vergadering van aandeelhouders der Cultuur Maatschappij Tjepper op 11 Juni 1930. Volgens den Voorzitter, den heer Mr. R. H. Erdmann, was het in de 26 jaren van zijn suikercariëre in Ned.-Indië nog niet voorgekomen dat men zoo ten achter was met den verkoop. Waar reeds in Sept. 1929 5 pct. van den oogst 1930 werd verkocht, is thans, 9 maanden later, niet meer dan 8 pct. van de hand gedaan en is het te voorzien dat, wanneer het restant van oogst 1930, tegen prijzen als waartegen thans afgedaan, wordt verkocht, men met verlies zal werken. De zichtbare voorraden zijn in het jaar 1929 met ca. 800.000 ton toegenomen. Waar de handel geheel stil staat — grossiers met leege pakhuizen zitten en van speculatie geen sprake meer is, sinds speculanten verdwenen zijn als b.v. de firma *Suzuki*, die ontbonden is, daar kan men zeggen, dat de suikercultuur thans een bedenkelijke crisis doormaakt, een toestand, die internationaal is. Toch zal bij het wereldverbruik van suiker, de suiker slechts een geringe daling aanwijzen door het groot aantal werklozen in verschillende groote consumptie-landen en andere factoren en daarom de Visp ook gedwongen zijn den oogst niet tegen elken prijs op de markt te brengen maar liever de suiker opslaan. De Visp staat voor groote moeilijkheden nu de toestand in het Verre Oosten zoo weinig rooskleurig is, waarbij komt dat de invoerrechten daar hoog zijn.

In Britsch-Indië b.v. bedraagt het recht op suiker thans 120 pct.! En dan tracht soms de Europeesche suikerindustrie, zooals het vorige jaar, suiker af te zetten in Britsch-Indië!

Als tegenmaatregel heeft de Visp Java-suiker voor levering bewesten Suez verkocht. In suikerkringen is het algemeen gevoelen dat men slechts een oplossing kan vinden in een nieuwe suiker-conventie; in elk geval die richting heeft uit te gaan.

Java heeft deze het minst noodig met zijn laagsten kostprijs (f 5.50—f 6.— per picol). Op Cuba is de toestand echter veel en veel slechter en reorganisaties van suikerfabrieken zijn daar aan de orde van den dag. Waar de kostprijs der Cubaansche suiker ca. 2 à 2 1/2 dollarcent is per Eng pond, de verkoopprijs thans 1 1/2 dollarcent, kan men na-gaan hoeveel verloren wordt.

Naar taxaties zullen de verliezen der Cubaansche suikerindustrie dit jaar enkele honderden miljoenen dollars bedragen. Voor Java zal de productie dit jaar ca. 1 miljoen ton minder zijn dan het vorige jaar.

De dalende behoeften aan werkkrachten voor de cultuurondernemingen in het buitenland, Suriname,

M. J. VAN DER VELDE
DUINSTRAAT 6-8
SCHEVENINGEN
TELEFOON 50016

RIJ-ONDERRICHT
—
• **HANDEL IN** •
LUXE PAARDEN
—
PENSIONSTALLING

5367

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES”

Weimarstraat 63, Den Haag
Telefoon 32739

In de onmiddellijke nabijheid van de tramlijnen 3, 5 en 12

Moderne inrichting, voldoende aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort

Zwembaden • Kuipbaden • Stortbaden
Stoom- en heete Luchtbaden

Zeezout-, Dennen-, Koolzuur- e. a. Baden
— Waterbehandeling — 5079

SCHRIJFMACHINES.
Nieuwe en gebruikte Schrijfmachines, ook Reismachines vanaf f 25.— leveren wij met volledige garantie. — Alle reparaties, met origineele onderdeelen, vlug en billijk. — Verhuren van machines vanaf f 7.50 per maand. 5428

AMERICAN TYPEWRITER TRADE
RIJSWIJKSCHEPLEIN 34a, DEN HAAG — TELEF. 14231

P. G. C. HAJENIUS
OPGERICHT 1826 5467
AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE
Rokin 92/96 Noordeinde 64

SIGAREN
SIGARETTEN, TABAK

Fa. J. H. van Andel
Huishoudelijke Artikelen.
- Electriche Apparaten - 5432
Electro Vapour Radiatoren, G. E. Koelkasten
Willemsparkweg 30, Tel. 25882, A'dam Z.
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

GRONINGEN

NOORDERKWEEKSCHOOL

„ABEL TASMAN” te DELFZIJL

Aan Ouders worden alle mogelijke inlichtingen verstrekt door den Directeur, voor plaatsing van hun zoon op bovengenoemde school.

(Leerlingen zijn intern).

5406

Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

HAARLEM

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting W. H. KLOES & ZONEN

Scheepmakersdijk No. 32

Telefoon 13592 — Haarlem

Speciale Afdeling FIJNGOED

5165

ARTISTIEKE DAMESHANDWERKEN GROOTE SORTERING

HANDWERKSTOFFEN, SMYRNA-, KELIM-, SODAN-
EN NOORSCH WOL 5218
AJOURNEN EN PLISSEEREN - TEEKEN-INRICHTING

FIRMA ALI ZIJLSTRA

WAGENWEG 1 - HAARLEM - TEL. 13518

ATELIER VOOR KUNSTNAALDWERK

H. J. C. HÖCK

TIMMERMAN — METSELAAR — AANNEMER
beveelt zich beleefd aan voor alle voorkomende
werkzaamheden het vak betreffende. 5202

Woonplaats: VOORHELMSTRAAT 39. Tel. 10710

Werkplaats: L. ANNA STRAAT 24.

HAARLEM

WONINGINRICHTING JOH. NEDERKOORN & Zn.

Toonzalen: Ged. Oude Gracht 56 — Telefoon 13171

Fabriek: Groot Heiligland 58 — Telefoon 10747

HAARLEM

De inrichting van Uw woning, door ons uitgevoerd,
blijft billijk en is voor den gebruiker het toppunt van
comfort. 5201

VERHUIZINGEN ONDER GARANTIE.

Fa. JOH. DAMMERS

KLEVERPARKWEG 20-22, Tel. 13736, HAARLEM

Agentschap der Fongers en Simplex Rijwielen

Eerste klas Reparatie-inrichting 5200

GARAGE — STALLING — VERHUUR

H. J. FEIJE

HAARLEM - TELEF. 11292

Speciaal ingericht voor Verhuizingen en

Bergplaats voor inboedels - Stalhouderij

Begravenisonderneming - Goederenvervoer

Eigen Motorbooten voor passagiers en vrachtdienst

5164

Fa. Hk. VAN NIEL Czn. - SCHILDERS

Schagchelstraat 30-32 - Telef. 11404 - Haarlem

Oppericht 1857

5155

Laat uw schilderwerk door onze firma uitvoeren
en wij garandeeren U dan, dat U in alle opzich-
ten tevreden zult zijn

WONINGBUREAU HENK FIBBE

Haarlem, Nassaustraat 14. Tel. 13781

Koop en Verkoop. Huur en Verhuur van Huizen.

5197

ABR. MEIJER

GROOTE HOUTSTRAAT 16 - HAARLEM - TELEF. 10476

OUDSTE SPECIAAL ADRES VOOR

JAEGER ONDERGOEDEREN: Merk Jansen & Tilanus

„ Wilh. Bengel Söhne

DAMES ONDERGOEDEREN „ Ribana

„ Miranda

KOUSEN EN SOKKEN 5162

CHRISTELYK LYCEUM

TE HAARLEM

OMVAT:

GYMNASIUM

H.B.S. — A

H.B.S. — B

INLICHTINGEN VERSTREKT DE RECTOR

5170

Firma P. BAGGERMAN - HAARLEM

SPAARNE No. 114 — TELEFOON 10116

Hoofdagenschap der Heineken's Brouwerij

Importeurs voor Haarlem en Omstreken van

BASS STOUT & PALE ALE. 5199

Steeds voorradig alle natuurlijke en kunstmatige
Bronwateren, Limonades en Sodawater enz. enz.

Nieuwe Ledenlijst van „Oost en West”.

Voor Firma's die de nieuwe volledige LEDEN-
LIJST der Vereniging wenschen te ontvangen,
wordt de ingenaaide lijst verkrijgbaar gesteld ad
f2.50 per ex., bij het Algemeen Secretariaat der
Vereniging, KORTE VOOCHOUT 6, Den Haag.

*Er zijn veel brave lieden, die zich alleen luxe-
uitgaven durven permitteeren, als anderen ze voor
hen betalen. (De Zakenwereld).*

LEIDEN

N.V. „MEUBELKUNST”

MODERNE WONINGINRICHTINGEN

„Indanthren” Meubel- en Gordijnstoffen

Meubelen naar ontwerp van A. Lucas, Meubelarchitect.
Eigen fabriek. — Werkplaats: Witte-Rozenstraat 27.

Toonkamers: 5173

WITTE-ROZENSTRAAT 36 - LEIDEN - TEL. 524

FIRMA M. KOERT - LEIDEN

J. RAVESTEIN

PIETERSKERKGRACHT 16 - Telef. 1055

Architectuur 5177

Aannemer v. Bouwwerken - Timmerwerken

VOOR LEIDEN EN OMSTREKEN

IS HET BROOD UIT DE BROODFABRIEK

„DE ZEEUW”

5175 HET MEEST GEVRAAGD

KORTE MARE 22 — TELEFOON 1411

NIJMEGEN

Piano's, Vleugels, Autopiano's, Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen — Vraagt offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT

BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562

NIJMEGEN 5179

UTRECHT

N.V. v.h. J. E. WEENINK - Utrecht

Leverancier Utr. Industrie- en Huishoudschool

Beveelt zich beleefd aan voor de leveranties van
KOLONIALE WAREN — COMESTIBLES
GEDISTILLEERD — WIJNEN — LIKEUREN

DONKERE GAARD 6-8 — TELEF. 10110

Laat 2 x per week aan huis hooren en bezorgen

5185

Firma R. DIKS en B. GROOTENBOER

Aannemers - Timmerlieden - Metselaars

Taxatie 5184

Nieuwbouw - Verbouw - Onderhoud

TELEF. 10633 EN 10084

BREEDSTRAAT 28-30 — UTRECHT

U GAAT VERHUUZEN

Laat den rompslomp v. GAS-, ELECTRICITEIT-,
BAD- en KEUKEN-INRICHTING over aan:

KERSBERGEN?

UTRECHT: Oudegracht 185, Nachtegaalstr. 28

Tel. 12891 - Tel. 10842

ZEIST - Slotlaan no. 48 - Telefoon 35

5189

GERBRANDS KUNSTHANDEL

OUDKERKHOF 46 — UTRECHT

Encadrementen — Restaureeren

Vernissen — Schilderijen — Fayence

Lederwaren — Lampekappen 5188

*Eerste vereischte voor een advertentie is, dat
zij dwingt tot lezen. Langs vele wegen kan men dat
bereiken. Een der beste is de annonce in te vlechten
in een prettig stuk lectuur. (Maandblad „Suc-
ces”).*

APELDOORN MET TUINSTAD

BERG EN BOSCH

DE IDEALE WOONPLAATS VOOR

REPATRIEERENDEN

INLICHTINGEN OMTRENT BOUWTERREINEN

GEM. GRONDBEDRIJF. 5384

HANDELS-DAGSCHOOL

aansluitend op H.B.S. 3-j., of Mulo-School - Eenjarige opleiding in de hoofdvakken, namelijk, FRANSCH-, DUITSCHE-, ENGELSCH- HANDELS-CORRESPONDENTIE, STENO, TYPEN: BOEKHOUDEN, EFFICIENCY - Practische kantooropleiding - PROSPECTUS GRATIS

INSTITUTEN „SCHOEVERS”

DEN HAAG — STADHOUDERSPLEIN 3 en 7 — TELEF. 52594

5096

Amsterdam N.-Witsenstraat 3, v.-Baerlestraat 13; Rotterdam: N. Binnenweg 167; Groningen: O. Ebbingestraat 14

Nieuw-Caledonië, Britsch Noord-Borneo en de Straits, als in de Buitengewesten, begint zich in den laatsten tijd wel opvallend te demonstreeren, aldus verneemt Aneta. Gebeurde het vroeger, dat de koelies na expiratie van contracttijd meestal in de gelegenheid worden gesteld om een reëngement aan te gaan, thans nu voor de cultures in het algemeen en de rubber in het bijzonder, de zaken zoo slecht staan, worden de koelies na afloop van hun diensttijd bij troepen teruggezonden.

Een ontschepping in Priok van een paar honderd terugkeerende contractanten is tegenwoordig niets bijzonders. Zoo werden in de afgelopen vier maanden van 1930 enkel wat Tandjong Priok betreft, 7729 terugkeerende koelies ontscheept, of ruim 2300 meer dan in de overeenkomstige periode van het jaar 1929. Het verschijnsel was het meest opmerkelijk in de laatste twee maanden Maart en April. De cijfers waren 2163 in Maart en 2115 in April. Eén van de ondernemingen in Sum. Westkust zond in één transport 114 koelies terug en een andere onderneming 113. Het cijfer 7729 heeft enkel betrekking op de ontschepping in Priok. In dezelfde verhouding tot vroeger zullen thans ook de ontscheppingen in Semarang en Soerabaja zijn, zoo werd aan Aneta medegedeeld. Het laat zich begrijpen, dat met dit al, de werkloosheid op Java, waar men overal, in verband met de malaise aan het bezuinigen is, zal toenemen.

Alvorens thans — om van Java af te stappen — onze verkenningen op economisch gebied op Sumatra aan te vangen, past het ons hier enkele woorden ten beste te geven aan den Deli-pionier, J. H. Marinus, wiens plotseling sterfgeval op 24 Mei 1930 te Weltevreden, zulk een groote beroering in Indië onder de planterswereld heeft teweeg gebracht.

Wanneer bij de opening van den Volksraad op 17 Juni 1930 de Gouverneur-Generaal de ongunstige wending memoreerde welke de conjunctuur heeft genomen, verklaarde hij tevens dat de regeering diep getroffen was door het plotseling verscheiden van den heer Marinus.

De geheele Indische pers wijdde hooggestemde artikelen aan de nagedachtenis van den Deli-pionier Marinus, wiens initiatief, energie en bekwaamheid werden geloofd. Tijdens zijn jongste verblijf in Indië, nog enkele dagen vóór zijn overlijden, had hij een zeer belangrijke lezing gehouden in de Rotary-club te Batavia over rubber, de restrictie en de resultaten zijner zending. Met enthousiasme verklaarde hij dat zijn stoutste verwachtingen over de mogelijkheid van samenwerking tusschen de Europeesche en Inlandsche planters waren overtroffen en vond hij aanleiding hulde te brengen aan den Gouverneur-Generaal, den Directeur van Landbouw en het Binnenlandsch Bestuur, voor den sympathieken steun, dien hij in zulk een ruime mate had ondervonden. Hij zou op 28 Mei j.l. de terugreis ondernemen naar het vaderland, waar hij zijn echtgenoot in zijn woonplaats Hilversum had achtergelaten, de vrouw, met wie hij zulke gelukkige levensjaren had doorgebracht en die hem steeds door hare bezielende trouw ter zijde had gestaan bij zijne vele stoute ondernemingen, bij zijn pioniersarbeid, schier overal op Sumatra en wel v.n.l. op Sum. Oostkust en Zuid-Sumatra.

Met Jacobus Nienhuis, op 91-jarigen leeftijd in 1927 overleden, en met J. T. Cremer (Minister v. Koloniën in het Ministerie van Pierson 1897—1901) behoorde hij ontegenzeggelijk tot het merkwaardige drietal der hoofdmannen, die Sumatra en in het bijzonder Sumatra's Oostkust tot een steeds groeiende ontwikkeling hebben gebracht om hier niet te noemen de namen van zoovele anderen, die eveneens hunne beste krachten daaraan hebben gegeven.

In een artikel „Een groot planter en een zwaar verlies” in het Pol. Ec. Wkbl. van 4 Juni '30, lezen wij hoe Prof. Mr. J. de Louter hem noemt: „een wakker kampioen voor de versterking der rijkseenheid tusschen Nederland en Ned.-Indië, een man van de daad, die niet door opvoeding, geleerdheid of belesenheid tot een juist inzicht in de koloniale vraagstukken was doorgedrongen, doch door stalen wilskracht, rijke ervaring en onverdroten ijver, gerijpt was tot een overtuigd en onvervaard werker voor de vervulling der voorwaarden, waarvan de bloei en duurzaamheid van Nederlands heerschappij afhangen.”

Wij voor ons, schrijver van dit verslag, behouden de herinnering aan het medelid Marinus in het Zuid-Sumatra Instituut als aan een aangenamen en opti-

mistische persoonlijkheid met zijn groote liefde voor Indië en wel in het bijzonder voor het onvolprezen Sumatra, hoofdterrein zijner werkzaamheden, waar hij op de laatste vergadering de leden wist te boeien met zijn interessante mededeelingen over zijn pioniersarbeid laatstelijk o.m. in de Lampongsche districten.

Wij kunnen dan ook volkomen instemmen met Prof. de Louter, wanneer hij zegt: (Zie in bovengenaamd artikel) „Het heengaan van dezen man, op dit oogenblik en op die plaats beduidt veel meer dan een treffend verlies voor zijne verwanten en vrienden, doch veeleer een schier onafwendbare ramp voor een onzer nationale belangen.”

Zooals bekend behoorde Marinus tot de stichters van het bekende *Nederlandsch-Indisch-Landbouw-syndicaat* een N.V. hoofdzakelijk ten doel hebbende het verkrijgen van gronden in alle deelen van den Ned.-Indischen Archipel, hetzij in erfpacht of huur, dan wel onder den vorm van landconcessies of op andere wijze in den meest uitgebreiden zin, met uitsluiting van haar werkring in de gouvernementen Djokdjakarta en Soerakarta op Java. Hoofdkantoor ter Oostkust van Sumatra te Pematang Siantar (Deli) en op de onderneming Pematang Danau (Tjoeroep—Benkoelen), resp. voor Sum. Oostkust en Zuid-Sumatra. Met Dr. C. J. K. van Aalst e.s. zat hij in den Raad van Beheer.

Werpen wij een blik op Sumatra's Oostkust, het land waar de heer Marinus zijn sporen heeft verdiend door er de traditie van Holland's werkkraft en energie steeds zoo hoog te hebben gehouden. Wellicht zal ook voor dezen Deli-pionier eertijds een monument verrijzen als een zichtbare betuiging van hulde aan zijne nagedachtenis, in het land, dat hij mede tot zulk een groote ontwikkeling heeft gebracht.

Op 1 Nov. 1929 herdacht de Deli-Maatschappij haar 60-jarig jubileum. Een kranslegging op de Nienhuys- en Cremer-monumenten had bij die gelegenheid plaats in kleinen kring, waar het 50-jarig jubileum niet lang te voren met zooveel luister was gevierd.

Niettemin heeft de gouverneur Van Sandick (in Mei '30 was hij met verlof in Nederland) een belangrijke feestrede gehouden, waarover de Aneta-telegrammen van 2—4 Nov. 1929 ons reeds het noodige hebben medegedeeld. Daarin heet het, kort samengevat, dat de Maatschappij ter Sum. Oostkust als tegenwicht tegenover de factoren, die den kostprijs omhoog brengen, zullen hebben te stellen een verder doorgevoerde selectie van werknemers van alle landaarden, terwijl aan de Europeesche werknemers steeds hogere eischen zullen gesteld moeten worden, zoowel wat de opleiding als het karakter, de opvoeding en den tact betreft. De administrateurs zullen grotere verantwoordelijkheid hebben te dragen, terwijl hun ook meer zelfstandigheid zal gegeven moeten worden. Als het systeem van overplaatsingen wordt beperkt, zegt de Gouverneur Van Sandick, zullen administrateurs en assistenten het werkvolk en de plaatselijke gesteldheid beter leeren kennen.

In de Deli-Courant van 2 Nov. 1929 heeft de bekende heer J. S. C. Kasteleyn, oud Hoofd-administrateur der vroegere Amsterdam Deli Compagnie, directeur van cultuurmaatschappijen en bestuurslid van het Oostkust van Sumatra-Instituut, naar aanleiding van een bezoek dat hij opnieuw aan Deli gebracht heeft, waar hij drie jaar te voren er het laatst was geweest, een artikel geschreven onder den titel van „Een Deliaan over Deli — Een woord van hulde”, waarin hij blijk geeft van zijn groote waardeering van hetgeen sedert zijn vorig verblijf in Deli verder werd tot stand gebracht en van de toewijding der planters aan hun steeds moeilijker wordende taak. Dat de Poenale Sanctie bij dezen Deli-kenner bij uitnemendheid bescherming vond, spreekt van zelf. „Reeds in Belawan”, zegt hij, „valt het op met „welk een energie daar den laatsten tijd gewerkt is. En komt men in het Cultuurgebied, dan treft „de enorme uitbreiding, die van Noord tot Zuid aan „de overjarige aanplantingen gegeven is en de ontginningen die ter hand genomen zijn. Als staaltje „noem ik de onderneming van het „Wingfoot-„Cern”, ruim 315 K.M. van Medan, waar de weg „naar Kota Pinang gaande doorheen voert. Een „terrein van 20 K.M. lang en meer dan een paar „K.M. breed ligt zonder een sprietje lalang kant en „klaar om met rubber beplant te worden.

„Drie jaar geleden was daar slechts een zeer „moeilijk begaanbare weg door het oerbosch. De „uitbreidingen der bestaande ondernemingen zijn niet

Leden van „Oost en West”.

Het aangewezen adres voor 1e kwaliteit **Melk en Melkproducten** is de N.V. Melkinrichting „DE NIEUWE LANDBOUW” 5443
DEN HAAG: SCHEVENINGEN:
N.W. Buitensingel 50 Wassenaarschestr. 127
Telefoon 33855. Telefoon 50363.

C. A. KLAUFUS

Lid der Verg. v. d. Effectenhandel
Kantoor: Reguliersgracht 18 — Telef. 34727
AMSTERDAM 5446
EFFECTEN — COUPONS
Administratie — Nazien van Lotingen
Adviezen voor Beleggingen

BLOEMENDAAL (Kinheimpark)

Wegens vertrek TE KOOP of TE HUUR 5495
RIANT HUIS

voorzien van alle gemakken. Koopprijs f16.500.—, desgewenscht gemakkelijke betaling. Overname stoffeering mogelijk. Huurprijs f1200.—. Compleet gemeubileerd f200.— p. m. Speciaal geschikt Indische verlofgangers. Brieven J. S. 1178 Ricardo's Adv. Bur. Amsterdam.

„minder merkwaardig, men spreekt van jaarlijksche „ontginningen van duizenden H.A., alsof het de „meest eenvoudige zaak ter wereld is. — Tot ver in „Atjeh, Tapanoeii en de Westkust breiden de Deli- „sche ondernemers hun werkzaamheid uit. Ik zag in „Atjeh op een afstand van 500 K.M. van Medan „een theeonderneming, die onder Delische leiding „stond. Neemt men daarbij in aanmerking, dat er „nog ruim 70000 koelies zijn aangevraagd, dat bij „de Piso-Piso op de Karohoogviakte een nieuwe „weg voor cultuuroeinden wordt aangelegd, dan „beseft men eerst recht welk een grootsche toekomst „Deli en de aanliggende landen nog tegemoet kun- „nen gaan. Een ieder weet, dat deze reusachtige ont- „wikkeling alleen mogelijk geweest is door de tot „nu toe van kracht zijnde arbeidsregeling. Men „huivert bij de gedachte dat die ontwikkeling ge- „stoord zou worden door maatregelen die alleen „genomen worden om hen, die de werkelijke toe- „standen niet kennen, te bevredigen. Hoezeer de uit- „breiding der cultures tot voorspoed der inheemsche „bevolking geleid heeft, zal een ieder opvallen, „die in staat is haar leefwijze van vroeger te verge- „lijken met die van heden. — Haar betere behui- „zing de talloze Maleische auto's en fietsen die men „allerwegen tegemoet komt, zijn daarvan een vol- „doend bewijs”. De schrijver wijdt verder uit over het werken der arbeidsregeling hoezeer deze den ar- „beid zelve ten goede is gekomen, wat duidelijk wordt wanneer men de immigrerende en de meestal slechts voor korten tijd naar hun land terugkeerende Javanen met elkaar vergelijkt *Op enkele onderne- „mingen hebben 10 pct. der koelies fietsen* (cursi- „veering van ons). De heer Kasteleyn roept dan uit: „Laat men eens een dergelijk voorbeeld van wel- „stand op Java zoeken!” Van hen gaat die drang naar verandering dan ook allerminst uit, hetgeen zeer te begrijpen is, want wenschen zij zich aan de arbeidsregeling te onttrekken dan hebben zij, nadat hun immigratie-contract is afgelopen, daartoe jaarlijks de gelegenheid. Daarom is b.v. een werksta- „king om de afschaffing der Poenale Sanctie te krij- „gen, ondenkbaar, geen enkele koelie zou er voor te vinden zijn.

De groote uitbreiding der cultures en de gereed- „liggende plannen voor de verdere ontwikkeling van het gewest en de nabijgelegen landen zijn een bewijs, dat men vertrouwt, dat de verantwoordelijke regeer- „persoonen niet verder zullen gaan met de ver- „anderingen in de arbeidsregeling dan verenigbaar is met bovengenoemde belangen en met de resul- „taten van de te nemen proeven.

Behalve dat in gouvernementbedrijven de gelegen- „heid om met contracten onder Poenale Sanctie te werken beperkt zal worden, zou men ook als proef een verbod kunnen uitvaardigen om gedurende de „eerstkomende 5 of 10 jaren met koelies, die meer dan een zeker aantal jaren op één onderneming of bij denzelfden werkgever in dienst geweest zijn, een contract volgens de bestaande Koelie Ordonnantie te sluiten. Alleen proeven die over een voldoende aantal jaren loopen, hebben eenige waarde”.

Wij moeten hier onder de aandacht brengen, dat een voor de cultures belangrijk besluit in October 1929 genomen werd door den Senaat der Ver. Staten van Noord-Amerika, volgens hetwelk de invoer verboden wordt voor producten, die het resultaat zijn van gedwongen arbeid — hieronder begrepen de

RUSTHUIS

voor bejaarden, rust- en hulpbehoevenden
ANT. DUYCKSTRAAT No. 77
 's-GRAVENHAGE - TELEFOON 55333
 5206 Directrice: Zr. M. TERBORGH

RIEL GR. HERTOGINNELAAN 121.
 TEL. 36935 - DEN HAAG

DAMES HOEDEN 5241
JAPONNEN en MANTELS
 OOK VOOR INDIË EN IN GROOTE MATEN

HET FOTOGRAFISCH ATELIER VAN J. JURGENS

v/h CHEF-OPERATEUR DER FIRMA VERMEULEN IS GEVESTIGD
LAAN VAN MEERDERVOORT 179a
DEN HAAG 5279

N.V. v. Vuuren's Handel-Mij BRANDSTOFFENHANDEL

Denneweg 67a Telephone
 Den Haag 14427

Wenscht ge te ontvangen le KWALITEIT
 Brandstoffen, tegen **BILLIJKEN** prijs en
GEGARANDEERDE maat? Bel dan op 14427

KAWEE'TJES UTRECHT

Banketbakkerij en Lunchroom
F. J. KEERS 5358
 Vreeburg 15. Tel. 10476. **UTRECHT**

LEVENDE ARBEID
 BINNENHUISKUNST - OUDEGRACHT 44 - UTRECHT
 Glas- en Aardewerk, naar ontwerpen van COPIER,
 GIDDING, DE BAZEL, BERLAGE en anderen. 5356
 Specialiteit in handgeklopte Bronzen en Tin. Vele
 soorten Moderne Lampen. Telefoon 14887

Firma Wed. F. C. BAKKER
WIJNHANDEL - LIKEURSTOKERIJ
 Oude Gracht 88 b. d. Viebrug
 Telefoon 10456 5357 **UTRECHT**

ALMELO

Tel. 270 **KOLENHANDEL** Tel. 270
 Firma A. VREELING, Winkelsteeg 3-3a
ALMELO 5385
 Alleenverkoop van Langenbraun Anthraciet en Eierkolen
 Tel. 270 Vraagt offerte Tel. 270

ARNHEM

M. VAN DEN BRAND, gepens. Hoofdonderw. M.U.L.O.,
 Pontanuslaan 83, Arnhem, ruim huis nabij Sonsbeek,
 wenscht in zijn gezin een paar Indische kinderen, op
 te nemen.
 Referentie: Mr. J. HUGES, Arnhem. 5471

LUXE KOPER- EN TINWERKEN
 Firma J. GRUTTERINK, Rijnstraat 7
ARNHEM.

Electrische Lampen en Luxe Huishoudelijke
 Artikelen. (5289) Telefoon 23529.

DEVENTER

Moderne Woninginrichting
 Firma W. EBENAU & ZOON
 Brink 69 - DEVENTER - Tel. 1013
 - Begrotingen gratis - 5361

Fa. GEBR. WAGENVOORT
 HET VAN OUDS BEKENDE ADRES OP
 HET GEBIED VAN ELECTRICITEIT 5363
 Brink 81 - DEVENTER - Tel. 448

APELDOORN

DE ELEGANTE VROUW
 draagt hoeden van MAISON CHIQUÉ
 Hoofdstraat 158 - APELDOORN
 5326

STEENKOLENHANDEL
 D. Rijken, Osseveldweg 19. Tel. 1138
 Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.
 Giro 104627. 5459

Magasin de Nouveautés v/h. Gebr. Levy
APELDOORN 5332
 Dames- en Kinderconfectie - Mode-artikelen
 & Tricotage - Corsetten - Handwerken &

STOOMVERVERIJ en CHEMISCHE WASSCHERIJ
„DE VELUWE”
 FIRMA W. H. T. KÖPCKE & Zn., APELDOORN
 Opericht 1917 5411
 TELEFOON 821 BRINKLAAN 33

NIJMEGEN

Bloemenmagazijn Handelskweekerij
 Hofleveranciers
TUINARCHITECTUUR „GERVA”
 N.V. Gerretsen-Valeton 5335
 P. MARTTIN, Directeur
 Nijmegen Hees
 Hertogstraat 27 Telefoon 781 Wolfkuilscheweg 189

FIRMA C. KNIJFF & ZOON
 KLEEDING NAAR MAAT
 JOHAN VIJGHSTRAAT 21 - TELEFOON 756
NIJMEGEN
 STALEN OP AANVRAGE 5334

HAARLEM

G. M. OORD
 Groote Houtstr. 108 - Tel. 13046
HAARLEM
 GRAMOPHONE - SPECIALIST
 Verzending naar Oost- en West-Indië
 onder garantie. 5353

NIEPHAUS en BLANSERT
 Makelaars - Woningbureau 5352
 KRUISWEG 68a HAARLEM
 Vraagt gratis toezending „Haarlemsche Woninggids”.

RIJSWIJK (Z.-H.)

Banketbakkerij „PONSEN”
 Bestellingen voor feestgelegenheden extra korting.
 f 10.- aan bons geeft recht op een tablet chocolade à f 1.-
 - TELEFOON 10529 - 5282
RIJSWIJK, Heerenstraat 52 - Telefoon 18062

LEIDEN

Het solide adres voor:
Haarden - Kachels - Kinderwagens
Lampen - Gascomforen en Gasfornuizen enz.
 Nieuwe Rijn 24, Tel. 2525 en
 Haarlemmerstraat 235, Tel. 1353.
W. ZAALBERG - LEIDEN. 5251

Bloemenmagazijn C. KRIEST
 Korevaarstraat 6, LEIDEN - Telefoon 1508
 Smaakvol en goed verzorgd Bloemwerk
 Grafkransen 5252 Bruidsbouquetten

HILVERSUM

H.H. Leden koopt bij C. VAN DEN AKKER
 RIJWIELMAGAZIJN „SERVA” 5365
 Telefoon 2913 - Simon Stevinweg 4 - Hilversum
 Vakkundige reparatie Vraagt onze speciale conditie

HILVERSUM **NOORDMAN** BUSSUM
 kleedt U beter 5414

ROTTERDAM.

STOOM- WASCH- EN STRIJKINRICHTING
 voor Overhemden, Boorden, Manchetten, Fijne Damastin,
 Tafelkleeden, Gordijnen, Tricot-Goederen (Systeem Jaeger) enz.
BANIERSTRAAT 60a - Telefoon 41889
 Beveelt zich beleefd aan bij Indische families. C. MOLIJN. 5283

BREDA.

A. DE KONING & ZOON - GINNEKEN
 - DESKUNDIGE TUIN-ARCHITECTUUR -
 AANLEG EN ONDERHOUD VAN TUINEN
 Rotstuinen - Borders - Flagstons Tuinpaden
 Artistiek Bloemwerk - Speciale Cacteeën Cultuur
MOLENSTRAAT 9 5265 Telefoon 1499 (Breda)

P. A. VAN DONGEN 5272
 Giro No. 123452 **BREDA**
 Karrestraat 22 Interc. Telefoon 63
 Handel in Oesters, Visch en Comestibles

Fongers Rijwielen - Van Delft's Kinderwagens
 Jaarsma Vulcana Victoria Haarden - Luxe Artikelen
CHARLES JONKERS 5271
 FIRMA JOS. JONKERS & ZOON **BREDA**
 HAAGDIJK 3 - TELEF. 24

DE FIRMA WOLTERBEEK-SMITS
N. GINNEKENSTRAAT 33 BREDA
 Beveelt zich beleefd aan voor levering van alle Indische
 Artikelen en Comestibles, alsook voor volledige Indische
 Rijsttafels. - Telefoon 199. - 5276

Kleermakerij Louis Simons
 Groote Markt 48 - BREDA - Tel. 1765
 Specialiteit in Gala-Kleeding en Oost-
 en West-Indische Uitrusting
 Elegante Coupe 5397 Lage Prijzen

AMERSFOORT

Stoomwasscherij „DE HOOP”
 (GEBR. NIEUWLAND) 5300
 Tel. no. 170. **AMERSFOORT.**
 Beveelt zich beleefd aan bij Indische Familien.

FIRMA J. W. VAN ACHTERBERGH
 - COMPLETE WONING-INRICHTING - 5299
 - BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ -
 Telefoon No. 238 Gevestigd 1883
WESTSINGEL 10-13 AMERSFOORT

AMSTERDAM

Familie Pension GEELHUIJSEN
 STADHOUDERSKADE 131, AMSTERDAM. - Tel. 25668.
 Ruime kamers op 1en stand, uitst. keuken. K. en w. str.
 w. badk. Prijs v.a. f 4.- p. p. d. Fam. red. 5461
 Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

Hoeden - Mantels - Japonnen
 L. AUÉ (v.h. Maison Henri) 5485
 Keizersgracht 770 - AMSTERDAM - Tel. 46749
 (Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”)

Veel menschen verknoeien jaren van hun leven
 met te treuren om een klap van het noodlot. Alsof
 zij alleen zonder kleerscheuren door het leven had-
 den kunnen gaan. De zaak is, dat een mistukking 'n
 zeer normale gebeurtenis is en victorie maar heel
 zelden voorkomt. (Maandblad „Suces”).

Poenale Sanctie — Wordt dit besluit doorgevoerd, dan zou dit ernstige schade beteekenen voor de Oost-Sumatra producten. Intusschen schijnt men in Amerika de consequenties van een dergelijken maatregel niet voldoende overwogen te hebben, want dat land zou dan eenige belangrijke producten moeten ontberen, waaronder b.v. ook de rubber van Amerikaanse plantages ter Oostkust, terwijl ook de controle op de herkomst moeilijk is in te stellen.

Gelukkig is het nog lang niet zeker, dat het invoerverbod wettelijk van kracht wordt, daar het eerst eenige stadia van wetgeving moet passeeren, waarin de bezwaren ongetwijfeld tot uiting zullen komen⁴). (Zie Oostk. v. Sumatra Instituut-Kroniek 1929 van M. J. Lusink, archivaris van het Oostk. van Sumatra Inst. blz. 74 v.v.).

Volgens een oud Hollandsch spreekwoord zal de soep evenwel niet zoo heet gegeten worden als zij gelepeld wordt. Het gezond verstand zal in een land als de Ver. Staten van Amerika wel tot zijn recht komen, zoodat wij niet zoo in angst en vreeze behoeven te verkeeren voor zulk een doortastenden maatregel als Amerika voornemens is in toepassing te brengen tot schade van onze cultuurproducten, waar wij weten dat Amerika een groote afnemer is van het Deliblad, maar zeker voor haren eigen importhandel. Reeds ontbrandde een economische strijd tusschen sigarenfabrikanten enerzijds en planters in Florida en Connecticut anderzijds, wier belangen niet parallel gaan. Eerstgenoemden verklaarden zich vóór een verlaging tot \$1.50 resp. \$1.85, terwijl de invoerrechten thans \$2.10 p. p. bedragen.

In ons vorig verslag (zie Kol. Weekblad 4 Juli 1929 no. 27, bldz. 314) teekenden wij reeds aan, hoe de Franschman Albert Thomas, directeur van het Internationaal Arbeidsbureau vóór het Comité National d'Etudes te Parijs in Febr. 1929 zijn in drukken heeft weergegeven van zijn reis naar het Verre Oosten, waar hij beslist tegenstander van onze Poenale Sanctie, na plaatselijk gehouden onderzoek op Sum. Oostkust plotseling tot de hartgrondige

verklaring kwam dat de kolonisatie in Ned.-Indië een voorbeeld is van technische volmaking en (juist met het oog op de Koelie Ordonnantie en de Poenale Sanctie) van een onvergelijkelijke stelselmatige organisatie van den arbeid. De ervaring door hem in Ned.-Indië opgedaan, waar hij zijn oogden zoo goed de kost had gegeven, verdiende volgens hem dan ook de volle aandacht van alle koloniseerende landen ter wereld.

De uitspraak van een autoriteit als Albert Thomas in Volkenbondskringen te Genève zal mede niet weinig kunnen bijdragen om Amerika tot andere gedachten te brengen, waar dat land zelf tot het inzicht zal komen, dat de humane en meesterlijke arbeidsregeling in Ned.-Indië in alle opzichten bij de hare gunstig afsteekt, wat wel zeker is, Amerika daarvan overtuigd is, voorgeleucht als het is door de Amerikaanse planters ter Oostkust van Sumatra, die onze arbeidsorganisatie zoo hoog aanslaan. Daarbij weet Amerika zeer goed, dat ten aanzien van de Poenale Sanctie een verandering op til is, welke wij evenwel geenszins een verbetering kunnen vinden. — Wat meer zegt, bij de opening van den Volksraad op 14 Juni 1930, bij wien de begroting van 1931 ingediend, werd aangekondigd, dat op het einde van de huidige Volksraadszitting een schema zal worden aangeboden, waarin met ernst een aanvang wordt gemaakt met de geleidelijke afschaffing van de Poenale Sanctie, welke schema echter ten volle rekening houdt met de belangen van de betrokken industrieën. (Aneta telegrammen van 14 en 16 Juni 1930).

Lezenswaard is wat het Jaarverslag der Deli Planters Vereeniging (loopende van 1 April—31 Dec. 1929) omtrent de Poenale Sanctie vermeldt (zie Nieuwe Rott. Court. van 14 Juni 1930, Avondblad D.).

Welke praktische bezwaren volgens die Vereeniging nu eenmaal bestaan tegen de afschaffing van de Poenale Sanctie, zoo „zal toch“, zegt zij „een eerste inkrimping der Poenale Sancties in 1930 worden ingezet (zie boven); de politiek eischt het. De laatste vier woorden geven een bedenkelijken klank aan deze inkrimping...“, doch wij leven in een tijd van vervorming van oude waarden, een tijd van groote onzekerheid, waaruit misschien een nieuwe wereld geboren wordt, of waardoor wellicht ook slechts een oude wereld langzaam ten ondergang wordt gedoemd.”

„De teekenen des tijds (aldus verder het verslag) zijn niet bemoedigend voor hen, die rustig een opbouwend tempo willen volgen; ongeduld en over-

HOTEL „DE TWEE STEDEN” | RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”

Buitenhof

Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062

's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN
HET CENTRUM DER STAD

Thé Dansant — — Diner Concert
Roemeensch Orkest
Uitstekende Keuken 5104
GERENOMMEERDE WIJNKELDER

Speciale tarieven voor langdurig verblijf
Kamers met stroomend water en prive bad

haasting, gebrek aan diep gefundeerd nadenken, voeren in die politiek maar al te vaak den boven-toon. Dit alles neemt niet weg, dat wij hebben gemeend tot zekere hoogte tegemoet te moeten komen aan de eischen, die ons worden voorgelegd, en samen te moeten werken met onze huidige regeering om te trachten een practijkoplossing te vinden voor dit voor de gansche wereld gestelde probleem, dat in het geheele politieke bestel gezien een zeer klein onderdeel, voor ons nochtans een levensvraagstuk is. Tot op zekere hoogte, want wij kunnen niet verder meegaan met deze hervorming dan ons bestaansrecht toelaat.” Er ligt een zekere weemoedige sohore klank in dit verslag, een in Godsnaam toegeven aan den drang der omstandigheden, maar er ligt ook daarin o.i. besloten een ernstige waarschuwing aan de Indische Regeering om de grootst mogelijke voorzichtigheid te betrachten. Laten wij hopen, als het nu eenmaal niet anders kan en mag, dat zij werkelijk ten volle rekening zal weten te houden met de belangen van de betrokken industrieën. Zooveel is zeker, dat de afschaffing van de Poenale Sanctie, die o.i. kern gezonde ruggegraat van de particuliere industrie in de Buitengewesten, nu eenmaal een voldongen feit is. Haar doods-klok wordt reeds geluid en wij sturen nu naar haar eervolle begrafenis.

Wat den oogst 1929 betreft zijn de berichten verre van gunstig. Deze heeft veel nadeel onder-vonden van de droogte in een tijd, dat het juist had moeten regenen, zooals in normale tijden.

Uit den aard der zaak konden in de gegeven omstandigheden geen hooge prijzen van de tabak worden verwacht.

De resultaten der laatste vier oogsten ter Oostk. van Sumatra bedroegen:

1925	213.956	pakken ad 230 cts. (p. pond)	= ± 76.800.000
1926	240.775	„ „ 194 „ „	= „ 72.600.000
1927	223.264	„ „ 231 „ „	= „ 80.500.000
1928	239.638	„ „ 192 „ „	= „ 71.800.000

Berichten van concurrentie die uit de Philippijnen opdoemden, omdat men daar in Noordelijk Luzon vrij gunstige resultaten had bereikt met de cultuur van Deli-dekblad, zullen blijken ongegrond te zijn, al was het maar alleen, dat de bestaande agrarische bepalingen aldaar geen groote grondcomplexen toelaten, waardoor een cultuur op groote schaal ook niet mogelijk zal zijn. Bedenklijk is de prijsloop der rubber te Londen, die met het begin van 1929 8⁵/₈ d. bedroeg en per slot van rekening op 31 Dec. '29 7¹³/₁₆ per half K.G. was.

De theecultuur die ter Sum. Oostkust op 21 ondernemingen wordt gedreven met een gezamenlijke aanplant op ultimo 1928 van ruim 18000 H.A., waarvan ruim 13000 in productie (Statistiek Handelsvereeniging en Avros) gaat een goede toekomst tegemoet nu in Engeland de Java- en Sumatra-theeën meer en meer waardeering vinden. Het toenemend gebruik dezer theeën houdt verband met haar goedkoopere en geschiktheid tot vermenging met andere soorten. De Sumatra-thee werd v.n.l. op de Amsterdamsche markt verkocht, waar 23 veilingen gehouden werden tegen in vorige jaren ongeveer 16. De hierin behaalde gemiddelde opbrengst bedroeg 70¹/₄ cts. tegen in 1928 75 cts per half kilo.

Ter Oostkust werd de koffiecultuur (niet als afzonderlijke cultuur) gedreven door 10 maatschappijen op 16 ondernemingen. De productieve aanplant bedroeg: Ultio. 1927 2900 H.A., Ultio. 1928 2200 en de productie in 1928 800 ton, in 1929 925 ton (geraamd). Aandacht verdient, dat de uitvoer van Liberia sterk is toegenomen en die van Robusta verminderd. Hoe de productie der beide soorten verdeeld is, blijkt niet uit de cultuur-statistiek. De gemiddelde prijs koffie per pikol bedroeg van f 41.— tot f 45.—

De palmolie was op Ultio. 1928 in cultuur bij 19 maatschappijen met een 30-tal ondernemingen. De aanplant bedroeg (buiten de H.V.A. wier cijfers niet genoemd worden in de statistiek der Handels-Vereeniging en Avros) ruim 30.000 H.A., waarvan 12.000 H.A. in productie. De uitvoer van de Oost-

kust bedroeg in 1929 38.664 ton met een waarde van f 11.000.000 tegen 31.352 ton en waarde f 9.000.000 in 1928. Wij danken bovenstaande cijfers van enkele cultures ter Sumatra's Oostkust aan de uitvoerige Kroniek van 1929 van het Oostkust van Sumatra-Instituut, samengesteld door M. J. Lusink. Voor bijzonderheden moeten wij naar de lijvige Kroniek verwijzen, ook aangaande de vele vraagstukken die, zooals de schrijver in het Voorbericht meldt, in het veel bewogen jaar 1929 voor Deli meer dan voorheen naar den voorgrond kwamen, en de onveiligheid in de cultures, welke door droevige gebeurtenissen geaccentueerd werd.

Uit het jaarverslag van de Deli-Batavia Mij. over 1928 stippen wij nog even aan, dat zij de oogst van 1927, groot 39.938 pakken tabak verkocht heeft tegen 273.14 cent per 1/2 K.G. De oogst 1928 werd geplant op 4976 velden, die 42279 pakken opleverden, waarvan een gedeelte verkocht voor 312 cent per 1/2 K.G. en die voor 1929 op 5023 velden, welke dank zij de gunstige weerberichten er goed voorstaan. De nettowinst der Deli-Batavia Mij bedroeg f 6.133.119, als gevolg waarvan 45 pct. dividend kon worden uitgekeerd.

Ondanks bovenstaande mededeelingen kan de economische toestand van het gewest met een totaal bevolking van 1.230.000 zielen reeds in 1927, sedert toegenomen, niet zoo gunstig worden genoemd als verwacht werd.⁵)

De Handelsvereeniging zegt dat het jaar 1929 ongetwijfeld staat in het teeken van stagnatie om het woord „inzinking“ niet te noemen, als gevolg van de prijsdaling der producten; slechts langzame uitbreiding van de groote cultuur-maatschappijen; een matige stijging van den export van Europeesche producten, (behalve aardolieproducten); absoluten stilstand in den uitvoer van bevolkingsproducten (bedoeld zal wel zijn, dat de uitvoer niet is toegenomen); daling van het reizigersvervoer der Deli Spoorweg Maatschappij en een algeheel stilstand (lees: geen vooruitgang) in het goederenvervoer. (Zie Kroniek 1929, boven, onder Handel, blz. 93 en v.v.). Niettemin nam de import van automobielen toe. Was die in Jan./Nov. 1928 732 stuks, in Jan./Nov. 1929 bedroeg zij 892 stuks.

In het naburige gewest Atjeh, valt omtrent den economischen toestand weinig te vermelden; wat hier aanleiding kan geven daarover in bijzonderheden uit te weiden. Ontegenzeggelijk kan die voor de naaste toekomst hoopvol worden. Als eerste voorwaarde voor den economischen vooruitgang geldt van ouds het precept dat ook de gelegenheid daartoe worde geschapen, in de eerste plaats wegen worden aangelegd, die als zoovele slagaderen zullen blijken te zijn voor zijn verdere ontwikkeling. Aneta weet te vermelden, dat met den aanleg van den Kustweg in West-Atjeh, die later een overlandsche communicatie mogelijk zal maken tusschen de hoofdplaats Kota Radja en Bakongan, zoover gevorderd is, dat men thans reeds per as van genoemde hoofdplaats in Meuleboh kan komen, een handelsplaats in opkomst, welke voordien, zooals het meer Zuidelijk gelegen Tapatoean enkel van uit zee te bereiken. Dit prachtig resultaat danken wij aan den sedert korten tijd afgetreden Gouverneur Goedhart, aan diens persoonlijke bemoeienissen inzake den wegeaanleg schier allerwege op Atjeh. Wij bedoelen hier wegen volgens de eischen van den modernen tijd, waarlangs een handelsbeweging kan plaats hebben. Tusschen Meulaboh en Bakongan zijn hier en daar nog hiaten, waaraan evenwel hard wordt gewerkt om de ontbrekende schakels gereed te krijgen. Mede door oordeelkundige bestuursvoering ontwaakt meer en meer bij de kustbevolking dier weleer geïsoleerde en onveilige kuststreken een economisch inzicht van zaken, aandachtig als zij gemaakt wordt op de daar uit in de eerste plaats voor haar weggelegde voor-deelen.

Wij persoonlijk als controleur van de afdeling Meulaboh, nu reeds 30 jaren geleden, hebben onder de kustbevolking van Atjeh's Westkust een natuurlijke aanleg voor handeldrijven kunnen waar-

WELKOM IN NEDERLAND !

5080

Het Crediet-Magazijn „DE RESIDENTIE” zou met genoegen Uw opdracht tot levering van Uw geheele installatie bij Uw terugkomst in het Vaderland ontvangen. Al wat „De Residentie” levert, is van eerste kwaliteit, billijk in prijs. De betaling wordt geregeld in overleg met U.

Crediet-Magaz. „De Residentie”
Lange Beestenmarkt 119-127
TELEFOON 15555 — DEN HAAG

DE KEUZE UWER
MEUBELEN NIET
VOLLEDIG, ZOO U
ONZE TOONKAMERS
NIET HEBT GEZIEN

**MEUBELFABRIEK
MESKER**

PARKSTRAAT
DEN HAAG 10

5407

nemen. Natuurlijk wist men toen zeer goed dat wegeaanleg leven en vertier zou kunnen brengen, doch er was toenmaals nooit geld voor dat doel beschikbaar. Wij kunnen ons verheugen dat nu eindelijk tot wegeaanleg door de Indische Regeering is overgegaan en daarvoor de noodige gelden op de begroting zijn uitgetrokken. Een andere belangrijke weg in wording is de transversaalweg van de Westkust dwars door Atjeh naar de Noord-Oostkust bij Segli met welken aanleg men goed opschiet. Op dit traject van laagvlakte tot laagvlakte over het hooggebergte van Centraal Atjeh, ontbreken nog enkele moeilijke stukken, die thans in aanleg zijn. Het werk werd door de B. O. W. in eigen beheer genomen voor een deel met Chineesche werkkrachten.

De derde belangrijke aanleg in het Gouvernement Atjeh, is die van Perlak of Peureulah in de laagvlakte aan de Oostkust naar Loko, gelegen in een hooggelegen cultuurstreek, grenzende aan de Gajoelanden. Het plan werd vroeger in studie genomen om dezen weg later te verlengen tot Blang Kedjeren, de militaire bezetting in het Gajoeland, een werk globaal getaxeerd op 4 miljoen gulden. (Wordt vervolgd.)

¹⁾ 1 picol = 61.76 kilogram; 1 bouw = 0.7096 hectare. Tegenwoordig rekent men met hectare en quintaal (100 kilogram).

²⁾ De Telegraaf van 1 Maart 1930 bevat een belangrijk artikel omtrent de wetgevende procedure, waarnaar wij den lezer moeten verwijzen.

³⁾ In 1905 bedroeg het bevolkingstotaal 568.417 — volgens de Deli Courant naar de mededeelingen van de Handelsvereniging.

Het Paradijs der Gouvernantes

door
S. KALLF.

Een aanzienlijk publiek — aanzienlijk minder van geboorte dan wegens positie of fortuin — beweegt zich in den Bataviaschen schouwburg. Onder 't neerstroomend licht vult de zaal zich snel; de Fransche troep van Robert geeft de eerste voorstelling.

Aan de bekende typen van zoovele notabelen, aan het versterkt orkest, de talrijke uniformen, de fraaie damestoiletten, niet het minst aan de „aangekleede” loge van den gouverneur-generaal bespeurt men, dat er iets buitengewoons zal opgevoerd worden. En inderdaad, het Fransche opera-gezelschap van Robert zal debuteeren met *Le barbier de Séville*. 'n Blijde afwisseling voor de ietwat stroeve voorstellingen van het Hollandsche amateurgezelschap *Ut desint*; voorstellingen zonder de „sexie” op het toneel. Hier daarentegen de tastbare werkelijkheid van Fransche actrices, van vrouwenrollen waarbij de illusie niet gedood wordt door verkleede knapen.

Men hoort in de zaal het gewone gezwatel van stemmen, geschuifel van nieuw aankomende bezoekers, geklinkklank van instrumenten die gestemd worden. Dan, de montering van het steeds aangroeiend publiek: zoovelen, die gezien willen zijn, inzonderheid onder de getooide vrouwschaar. En dan trekt al spoedig de aandacht, van de heeren 't eerst, een mooi gezichtje op het balkon, 't Moet een „baarinetje” wezen, want de Hollandsche kleur is haar nog niet geheel van de wangen gevaagd. Geen opzichtig toilet; zij heeft het niet nodig. Vele bliken gaan als brandspiegels der bewondering dien kant uit, en men ziet het haar wel aan dat zij zich van die bewondering behoorlijk bewust is.

In het parterre zitten twee vrienden, de luitenant Smit en de kommissie Poortman, die de schoone schijnen te kennen, die ijverig de brandspiegels laten werken. Naast hen een paar landheeren, voor deze gelegenheid opzettelijk uit de Preanger gekomen, waarvan de een den ander vraagt:

„Wie is die mooie brunette, met den zwarten waaier?”

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX

BEËFDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN

BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 72080 — 72081 — 72082

AANVRAGEN VAN OCTROOIEEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5415

„O dat is Emma Martens, de nieuwe gouvernante van de familie Goudsmit. Heeft niets dan haar oertje en kleertje; maar met zoo'n snoetje komt een Europeesch meisje hier wel terecht. Indië heet immers het paradijs van de gouvernantes! Heeft ook niets te doen dan op dat bakvischje naast haar, Lotje Goudsmit, te passen.”

„En op zichzelf —”
„Oho! daarop verstaan onze dames zich wel.

Daar kondigt trompetgeschal buiten het gebouw de komst aan van den gouverneur-generaal. Z.Exc. treedt zijn loge binnen, en buigt. Een oogenblik stilte; het publiek is opgestaan, het orkest zet het Wilhelmus in. Spoedig daarop vangt de ouverture aan, en daarna het eerste bedrijf. Doch nauwelijks is het scherm gedaald, of tal van heeren spoeden zich naar de plaats van de familie Goudsmit, begeerig om de schoone Emma van nabij te zien. De beide vrienden het eerst; maar een ander is hun reeds vóór geweest. 't Lijkt een buitenman, een breede, corpulente figuur, oogenschijnlijk 'n vijftiger. Zijn haar is reeds doorzichtig, zijn gezicht dik en rozig, een gouden lofgnet klemt op den geenszins Griekschen neus. Er is iets slordigs in zijn kleeding, iets schutterigs in zijn voorkomen. Hij houdt een képi met zilvergalon in 't hand, derhalve is 't een ambtenaar. Met zijn druk discours neemt hij de gouvernante geheel in beslag, en de andere heeren kijken zuinig. „Konden we dien vervelenden orang maar wegboegseeren!” mompelt een jonge zeeofficier. Maar neen, het onderhoud duurt zoowaar tot het tweede bedrijf; ofschoon, naar het strakke en koele gezicht te oordeelen, dat onderhoud de gevierde dame niet eens bijster aangenaam schijnt te zijn.

Wanneer echter het scherm voor de tweede maal daalt, zijn de bewonderaars van daareven vlugger bij de pinken. Nu is het woord aan hen; de dikke zoekt troost bij het echtpaar Goudsmit. Voor ieder der heeren heeft de bevallige gouvernante een vriendelijk woord, een aanmoedigend lach; voor den luitenant en zijn vriend zelfs een veelzeggenden blik. Men praat over de *dramatis personae*, daareven op het toneel; 't eerst over de zangeres mad. Folchini. De kommissie Poortman is ietwat scherp in zijn oordeel:

„Veel te kolossaal! Hoe kan men zoo iemand als eerste chanteuse engageeren!”

„Ja, maar”, vergoelijkt Smit, „de stem beteekent toch meer dan het figuur, en zij heeft prachtig gezongen.”

„Wat is uwe opinie?” vraagt de gouvernante, spelend met haar waaier, den zeeofficier.

„Ik heb weinig op haar gelet, mejuffrouw, maar ik vind dat al die zangeressen nog niet de aandacht verdienen van hen, die zoo gelukkig zijn zich in uw bijzijn te bevinden.”

Twee snel opeenvolgende gelaatsuitdrukkingen schijnen er bij Emma op te duiden, eerst dat het compliment haar tamelijk gezocht voorkomt, daarna dat het haar niet geheel onwelgevallig is.

„Maar”, richt de spreker zich tot Emma, „mogen wij ook weten wie de dikke heer was, die zich zoo geheel van uw persoon meester maakte, en die... ons zoo in den weg stond? Hij leek wel wat op een gepensionneerd zoutpakhuismeester —”

„Of op een onderofficier uit den tijd van den maarschalk (Daendels)”, zei Poortman.

„Misschien was hij wel de vader van mad. Folchini”, lachte Smit.

Ook Emma lacht, eventjes. Dan geeft zij het antwoord:

„'t Was de heer Hildebrand. Hij is assistent-resident, ergens in 't binnenland.”

„Zeker een oude kennis uit Holland?”

„Neen, ik zag hem gisteren voor het eerst.”

„Ja”, valt hier het plaagzieke Lotje in, „en die eerste keer heeft effekt gemaakt. Hij kende papa en dineerde gisteren bij ons. Hij was dadelijk gecharmeerd van juffrouw Emma...”

De persoon in kwestie pruilt, *Enfant terrible!* schijnt haar blik te willen zeggen. Dan komt zij tusschenbeide met de woorden:

„Foei, Lotje! De heeren zullen wel een beter idee van mijn smaak hebben. Hij was een menschenleefje in 't binnenland, en heeft daarvan de *allures*. Hij is daar, geloof ik, zoowat gejavani-seerd.”

„O, wij verdenken uw smaak niet, juffrouw Emma.”

„Ik heb een hekel aan dikke mensen,” erkent zij. Vervolgens ietwat fluisterend: „Zoo'n ongelieke beer!”

„Gisteren niet,” plaagt Lotje. „Toen was hij een... ja, een Falstaff *sucre*. De man komt hier solliciteeren naar de residentieplaats die open kwam. Had die reeds lang moeten hebben, zooals hij beweert.”

Weer gaat het scherm omhoog. De verdere bedrijven worden vlot afgespeeld, en bij 't laatste ontvangt de kolossale mad. Folchini een aan hare afmetingen geëvenredigd applaus. Bij 't uitgaan bejijveren de heeren zich nog om de gouvernante te ontmoeten, ten einde haar aan den arm uitgeleide te doen. Maar 't lukt niet; het gedrang is te groot. Evenzoo de verwarring buiten de portiques met al

die equipages, bendies en „huurkasten”. Eer men 't weer, zit de familie Goudsmit reeds in haar landauer. Het portier klappt dicht, de schimmels stuiven vooruit en de bewonderaars hebben *das Nachsehen*. De voorstelling is geëindigd, maar het gezellig verkeer nog niet. Om 't even, er zal nog een napretje wezen. Een vroolijk groepje, waartoe ook Smit en Poortman behooren, begeeft zich naar het hotel Chaulan, waar eenigen hunne kamers hebben. Dra levert de goed verlichte voorgalerij een druk tafreeltje op: hier een clubje raisonneurs, tooneelcritici op hun manier, daar eenige liefhebbers van het kaartspel aan 't speeltafeltje, in de middengalerij een groepje aan 't biljart. Er worden levendige gesprekken gevoerd als nabetrachting over de opera, en er wordt een stevig glas gedronken. Een rijtuig, dat voor het logement stil houdt, brengt nog een nakomer; een heer met een zilveren band om de pet stapt er uit.

„Drommels! onze dikke vrind...” mompelt ver-rast de zeeofficier. „Die schijnt hier ook te logeeren. Wacht eens; hij stond ons vanavond zoo in den weg — hem zullen we ereis beetnemen!” Het idee slaat in. „Ja, ja, 'n ouderwetsch koopje voor dien vrijer!” juichen de aanwezigen. En aanstonds loopt Smit hem achterna. Hij stelt zich voor, daarna de overigen; hij brengt hem in den kring. Buiging en handdruk over en weer; daarna een praatje over de voorstelling van dien avond als geschikte inleiding. En wanneer het ijs gebroken is, vraagt er een:

„Is mijnheer dezelfde, die op het punt staat om resident te worden?”

„Dat is te zeggen... nog niet benoemd!”

„Maar toch op het punt om benoemd te worden!” 't Is Poortman, die 't zegt, die zich het air geeft, dat hij, als kommissie bij de Secretarie, wel wat meer van zulke benoemingen afweet.

„Ja,” verzekert Smit, „ik stond vanavond toevallig bij de loge van de raden van Indië, en ik hoorde dat ze 't juist over u hadden. Het besluit uwer benoeming schijnt zoo goed als geteekend te zijn.”

„Dan mogen we u gelukwenschen”, klinkt het uit vele monden tegelijk.

Geleid, verrast, ziet Hildebrand hen aan. Toch zegt hij er op: „'t Is misschien *kabar angin*, heeren. Ik ben bij Z.Exc. op audiëntie geweest, daarna op bezoek bij de raden van Indië, en zij hebben mij wel hoop gegeven. Verder zijn we nog niet.”

„Neen, resident, geen uitvluchten! Ge zijt reeds zeker van uw zaak. Komman, een glas champagne.”

„Welnu dan, wanneer de mandarijnen zich zóó over mij uitgelaten hebben... *djongos, anggor poef!*”

Onder den invloed van het heilige nat raken de tongen los; de toon wordt fideel, het gesprek vertrouwelijk. Men waagt de vraag:

„Is mijnheer de resident getrouwd?”

„Nog niet, helaas!”

„O, maar u zijt nog jong genoeg. Ieder meisje zou een man van uwe positie aanvaarden. Een ongetrouwde resident is in Indië schaarsch, ja, een witte raaf. Stellig hebt u trouwplannen.”

„Zeker, maar 't zou niet mooi zijn een meisje op de spraak te brengen vóór den tijd. Vooral niet een meisje van opvoeding en ontwikkeling, misschien ook van geboorte terwijl ik... nu, ik schaam mij mijn afkomst niet. Mijn vader was eenvoudig bakker.”

„Bakkers zijn de nuttigste leden der maatschappij”, verzekert Poortman.

„In mijn jeugd was ik een snaak; er groeide mij heel wat wild haar op het hoofd.”

Geneest
en verfraait
de huid

COLUMBIA

De bekende mooie succesnummers uit

„das Land des Lächelns“

en verder een keurcollectie van Odeon-platen, gezongen door RICHARD TAUBER, zijn steeds in voorraad bij:

„The Columbia House“

Laan van Meerdervoort 99

Telefoon 32151 — 's-Gravenhage 5333

ODEON

„Daar is nog wel wat van overgebleven.“
 „Toch niet; maar mijne snakerijen waren van de verkeerde soort. Ik werd voor bakker afgekeurd en begon toen op een koopvaarder als koksmat.“
 „Na bakkers zijn koks de nuttigste leden der maatschappij.“
 „Soit, maar ik heb mij uit dien stand opgewerkt. In den tijd van 35 jaren werd ik de man, dien ik thans ben.“
 „In dien geheelen levensloop herkent men den man van verdienste“, zegt Poortman met zalving. „Maar wij spraken daareven van uwe trouwplannen. Die zullen wel spoedig na uwe benoeming hun beslag krijgen.“
 „Mijne heeren, ik wil u alles van mijzelf vertellen, maar nu 't een zeker meisje betreft zwijg ik.“
 „Kom, kom! ge hebt uzelf reeds verkapt. Waart ge vanavond niet onafscheidelijk van Emma Martens? En wat zei Lotje?“
 „Helaas, vrienden, er is een groot bezwaar..... ik heb kinderen!“
 „Begrepen! En die zijn wat bruin uitgevallen, nietwaar? Hoeveel zijn er?“
 „Schuchter komt het er uit.... „zeven!“
 „Dat is niet plezierig. Maar om residentsvrouw te worden zien de dames wel wat door de vingers. Een resident kan niet ongetrouwd blijven.“
 „Zou ik het durven wagen?“
 „Gerust! — Mijne heeren, laat ons nog een glas drinken op de spoedige vereeniging van resident Hildebrand en juffr. Martens!“
 „Halt!“ — en Poortman springt op. „Ik drink daarop niet mee. Het is nu reeds ver genoeg gegaan, die naam moet hier niet meer genoemd worden.“
 „En wie zou dat beletten?“ vraagt Smit toornig.
 „Ik!“.....
 „Dat zullen wij eens zien!“ — en de vrienden gluren elkaar uitdagend aan. Men kan 't hun aanzien dat de wijn de hoofden verhit heeft. Er volgt een woordenstrijd, straks een twist. Beledigingen worden toegevoegd, over en weer. Zoo fel zijn ze dat, volgens oordeel van den zeeofficier en een van Smit's wapenbroeders, er voldoende moet worden gegeven. De militaire eer is in de knel geraakt, de zaak moet worden uitgevochten. Staande het rumoer verdwijnt de gedoodverfde resident. Hij houdt niet van ruzie; hij sluipt, met ietwat wankelende beenen, naar zijn kamer.
 Een paar dagen later heeft het duel, op de sabel, plaats. 't Zijn niet zoo zeer de beledigingen geweest, die een vergelijk beletten; daaraan was de champagne schuld. Maar in dien woordenstrijd hebben twee medeminnaars zich aan elkaar ontdekt. Dat gaf den doorslag. Met het in Indië gebruikelijke snelle tempo in liefdeszaken hebben beiden het oog op de gouvernante gehad, beiden hebben zich de begunstigde gewaand. En wanneer hun positie het slechts gedoogd had, zij hadden den bij niet in 't hout laten steken. Die twist bij Chaulan heeft hun de oogen geopend, heeft den minnenijd plotseling doen oplaaien; de wijn deed de rest. En nu ligt er een 't is de luitenant — met zijn arm in een doek. Die laatste sabelhouw van den kommissie is raak geweest.
 Toch, de excuses, die vóór het duel uitbleven, volgen daarna. Een paar weken na 't gebeurde komt Poortman, alsof berouw hem kwelt, zich bij den geblesseerde aanmelden. „Ik kom eens hooren hoe 't u gaat; en... en... u tevens mijn spijt betuigen. Misschien had ik ongelijk.“
 „Dat hadt ge ook eerder kunnen doen“, meent Smit schamper.
 „'t Zij zoo, maar laten wij er niet meer over spreken. Laten wij weer vrienden zijn als voorheen.“
 „Gij vergeet Emma! — „Een vrijster is geen deelbaar goed“, zegt Cats. Zij staat tusschen ons...“
 „Emma? Neen, die kwestie is nu opgelost.“
 „Wat! zijt gij de gelukkige? En komt gij mij nu hier uwe conquêtes vertellen?“
 „Kunt ge mij daarvan verdenken, Smit? Neen, Emma is verloofd.“
 „Duivels!“ — en de gewonde arm trilt in het verband. „Met wien dan?“

„Wel met dien dikkert, met Hildebrand!“
 'n Oogenblik blijft Smit staroogen. „Wat, met hem.... dien ze 'n ongelikten beer vond! Dien ze niet lijden mocht om zijn dikte, om zijn leeftijd, om zijn grove allures, om zijn verworping als Europeaan! O goden!“ — en plotseling verandert de toon in een schaterlach. De hand, die nog vrij is, strekt zich uit.
 „Nu ben ik toch radicaal genezen“, vervolgt Smit op een genoeglijken toon. „Tenminste van die wond aan mijn hart. 't Is haast ongelooflijk; hoe is dat toegegaan?“
 „Vooreerst met bedrog, want ik was reeds in stilte met haar geëngageerd. Ze zei dat ze mij lief had.“
 „Hoe, en datzelfde deuntje heeft ze mij voorgezongen.“
 „Komaan! bij u was 't slechts een voorbijgaande amourette, maar met mij stond ze in correspondentie. Zie slechts deze briefjes —“
 „Wel, nu nog mooier (en Smit ijlt naar zijn schrijftafel) — ziehier de mijne!“
 Vluchtig vergelijken de vrienden den inhoud. 't Zijn meestal dezelfde betuigingen, dezelfde banaliteiten. „Deze juffer bakte met twee pannen“, oordeelt Smit. „En daarvoor hebben wij elkaar bijna overhoop gestoken! Maar hoe kwam bij haar de kogel door de kerk?“
 „Wel het schijnt dat onze praatjes op dien avond bij Chaulan onzen dikken vriend het hoofd nog meer op hol hebben gebracht. Hij was verliefd als een schooljongen; den volgenden dag ging hij maar rechtstraads naar de familie Goudsmit en maakte die met zijne teedere verlangens bekend. 't Eind van dat discours was dat Emma voor den draad moest komen; hij moet toen tamelijk goochem zijn woord gedaan hebben. In 't eerst zette zij een effen gezicht; zag op hem neer als een hond op een zieke koe. Maar wat grooten indruk op haar maakte was dat Hildebrand haar vertelde — nota bene op grond van hetgeen wij hem diets hadden gemaakt — dat zijne benoeming tot resident al klaar lag. Toen zei ze, na wat haken en oogen, dat zij de zaak een week in beraad wilde houden.“
 „En gaf de familie Goudsmit haar geen advies?“
 „Die vond het geval bedenkelijk; maar ja — raad mij goed, zei de bruid, maar raad mij niet af! In die respitdagen biechtte Hildebrand aan Goudsmit zijne huiselijke omstandigheden, 't geval met die zeven kindertjes, en zoo kwam Emma het ook te weten. Dat vond ze shocking, en een groot bezwaar — maar geen onoverkomelijk bezwaar, 't Voornaamste was die gouden pajong... ge kunt er op aan dat ze die week van beraad alleen daarom nam, dewijl ze eerst eens wilde zien of die benoeming tot resident wel zoo sekuur was. En het fraaiste is, dat Hildebrands vertoogen bij Z. Excellentie en bij de Edele Heeren werkelijk succes hebben gehad. Men heeft hem resident gemaakt, ergens op de Buitenbezittingen. Eerst toen Emma het uit de *Javasche Courant* overgenomen bericht van de benoeming las, zei zij.... wat vertelde mevr. Goudsmit ook weer! — o ja, ze zei, dat de Voorzienigheid haar blijkbaar de taak had opgelegd om een zorgende moeder voor zeven verwaarloosde kinderen te zijn; en ze gaf het jawoord. Zoodra Hildebrand zijne afdeling heeft overgegeven gaan ze sloop. Hoe vindt ge die historie?“

„Och, er is eigenlijk niets anders gebeurd, dan dat eene gouvernante van eene goede conditie overgaat in een betere. Ten minste, dat willen we hopen. Wanneer die buitenresidentie voor haar een paradijs is, dan geef ik haar derwaarts het heilige kruis achterna. Feitelijk heb ik bij de zaak gewonnen.“
 „Wat meent ge?“
 „Alleen dit, dat ik het verkeerde liefje kwijt ben geraakt en een ouden vriend terug heb gevonden.“
 „Inderdaad, amice... daar is mijn hand!“
Soyons amis, Cinna!

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 29 Juli tot Maandag 4 Augustus.

H.M. de Koningin-Moeder en het geheele Nederlandsche volk met Haar, herdacht Zaterdag dankbaar Haar geboortedag. Ook onze Vereeniging voegde eerbiedig hare oprechte wenschen bij de tallozen, die voor Haar geliefde persoonlijkheid opgingen.

Volgens officieele mededeelingen van den Marinestaf is de schade door den brand op H.M.'s kruiser „Sumatra“ aangericht, aanzienlijk. Waarschijnlijk zal de „Java“ dezen bodem voor het Australische vlootbezoek vervangen.

De Volksraad heeft zonder hoofdelijke stemming de motie-Kan aangenomen, om bij de Staten-Generaal aan te dringen op bespoediging van de behandeling van het contract met de Kon. Paketvaart Mij., opdat het mogelijk zal zijn het per 1 Januari 1931 in werking te doen treden.

Naar uit Mekka vertuurd is Datoek Poetih, ex-districtshoofd van Solok, met zijn familie bij

GEBR. VAN OOSTERHOUT - BREDA

GINNEKENSTRAAT 139 — BOSCHSTRAAT 10
TOLBRUGSTRAAT 12 — CERESSTRAAT 30
GINNEKENWEG 138 5291KOLONIALE WAREN - COMESTIBLES - FIJNE
VLEESCHWAREN - WIJNEN - ZUIDVRUCHTEN

aankomst aldaar op last van den Koning gearresteerd, wegens den aanhang, welken de bekende godsdienstige partij Ahmadiah ook in dit gewest heeft.

De landvoogd heeft bij proclamatie een ernstig be-roep gedaan op alle ingezetenen om naar vermogen mede te werken tot het welslagen van de volkstelling.

Aan het hoofd van den Kadastralen Dienst J. von Michalowski is opgedragen om deel te nemen aan het Internationaal Congres van de Fédération Internationale de Géométrie.

De regering heeft in haar antwoord in eersten termijn inzake de regering en Hooge Colleges verklaard, dat aan den minister uitdrukkelijk was gevraagd ook 4 procent te bezuinigen op de personeelsuitgaven van het commissariaat voor Indische zaken; de minister heeft echter geantwoord dat zulks niet mogelijk is. De regering wijst het voorstel van de hand, inzake de reorganisatie van den Raad van Indië op grond van het feit, dat dit college, blijkens een 4-jarige ervaring, volkomen bevredigend werkt, evenzeer wijst zij af de opheffing van de organisatie-commissie Bodenhausen, welke zeer noodig is gebleken ter voorkoming van onnoodige personeelsuitbreidingen.

Benoemd tot resident van Palembang J. L. M. Swaab, assistent-resident in Samarinda, Borneo. Toegekend rang en titel van resident, oude stijl, aan den waarnemend adviseur voor inlandsche zaken, E. Gobée.

Naar aanleiding van den overval op Willemstad, zal, gelijk bekend, de kapitein Borren, die ten tijde van den aanslag van Urbina met het commando van het garnizoen was belast, zich voor het Hoog Militair Gerechtshof moeten verantwoorden.

De luitenant B. en H., die toentertijd op het waterfort deel uitmaakten van het garnizoen, zijn door een commissie van onderzoek gehoord. Het resultaat daarvan is, dat de luitenant H. uit den dienst is ontslagen. Luitenant B. is in zijn betrekking gehandhaafd.

Het Tweede Kamerlid dr. baron van Boetzelaer van Dubbeldam heeft in een rede voor de Christelijke Staatkundige Partij over Christendom en politiek verklaard, dat naar de meening der rechtsche partijen nog langen tijd de hulp van Nederland noodig zal zijn voor de handhaving van het gezag in het belang van de Indische bevolking. Maar deze zaak wordt vertroebeld door de leus: Los van Holland. Het ligt echter niet in de bedoeling om Ned.-Indië voor eeuwig aan Nederland vast te ketenen. Lange bespiegelingen daarover zijn echter nutteloos. Spr. geloofde niet, dat zij die zich haasten willen in dat opzicht Ned.-Indië een dienst bewijzen.

Afgezien dat 't woord „ketenen“ wel niet in letterlijken zin bedoeld zal zijn geweest, vertolkte den spreker de gevoelens van elk goed Nederlander, van welke partij of kleur ook en welke saamgevat zijn in de kernspreuk van „Oost en West.“

KAWEE'TJES

DEN HAAG

TE HUUR

te VOORBURG, deftig gem. Heerenhuis, 5 k., badk., dienstk.k., keuken, bijkeuken, kelder, zolder, voor- en groote achtertuin. Vaste waschtafels. Beneden parketvloeren. Br. no. 5496 bur. Kol. Weekblad, Wagenstr. 37 of Tel. 31274 Haag.

HET BEST GESORTEERD SIGAREN MAGAZIJN IS

GROOTE MARKTSTRAAT 37 — DEN HAAG

„De Vier Jaargetijden“

Valeriusstraat 80, Den Haag

- Specialiteit Indische Uitzetten -

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

van Aandeelhouders der N.V. „Boeatan”
op Dinsdag 19 Augustus 1930, te 8 uur n.m.
— in Heulstraat 19, Den Haag. —

AGENDA:

1. Jaarverslag.
2. Financieel verslag.
3. Benoeming Verificatiecommissie.
4. Verkiezing Raad van Beheer.
5. Rondvraag.

Belangstellenden in de Indonesische Volkskunst zijn welkom.

DE RAAD VAN BEHEER.

Wat is Metrenggi?

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver *Th. van Erp*, een afdruk in brochure-vorm getiteld: „Het Metrenggi in de Balische Bouwbeeldhouwkunst”, verlicht met twee mooie reproducties naar foto's van den *Poera Ségara* (zie tempel) *Penimbangan*¹⁾ en aanvangend met de woorden:

„Tijdens onze blijde zwerftocht op Bali in 1925 maakten wij in het Noorden van het eiland kennis met een eigenaardige versieringswijze, waarop, voor zoover ons bekend is, nog nimmer de bijzondere aandacht werd gevestigd. Zij heet „trenggi”, „metrenggi” en bestaat hierin, dat het in tufsteen uitgevoerde beeldhouwwerk verlevendigd wordt met witte lijnen, kleine witte partijen, punten enz. Dit geschiedt in schelpkalk, aangemaakt met een of ander bindmiddel, en tegenwoordig ook wel met lijvige witte verf van Chineseesche makelij.”

Poera Segara Penimbangan.

Op de afbeeldingen is duidelijk te zien hoe de bouwsels kunstvol in schoone verhoudingen opgetrokken zijn in baksteen en tuf, en hoe het beeldhouwwerk hierin is aangebracht niet alleen, maar ook, dat het ornament met witte kalklijnen, vlakjes, dotten en punten is verlevendigd zoals de heer Van Erp schrijft:

„Onwillekeurig denken wij aan den Westerschen meester-suikerbakker, die met vaardige hand een feesttaart met witte suiker heeft versierd.

„Over het algemeen zijn de hoofdlijnen van het ornament nog eens opgehaald. In bladmotieven worden b.v. de omtrekken en hoofdnerfenvolgd. In een bloem worden de bloemblaaden omrand, in het hart witgemaakt.”

Schrijver vindt, dat die witte lijnen aan het geheel een eenigszins rammelend aanzien geven en afbreuk doen aan de harmonie der kleuren: het geel-

grijs van den tufsteen, naast het zachte rood van den Balineesch baksteen, en merkt op:

„Inderdaad werden wij getroffen door de goede verhoudingen der godenhuisjes enz. en door het meesterlijke beeldhouwwerk. Doch dit laatste was, naar onzen Westerschen smaak, grondig bedorven door het „metrenggi”. Ja, die vermaledijde Westersch critische zin zit ons wel meer dwars op Bali. Men zie maar eens naar de versieringen op de hoeken der lijstwerken. De monsterkoppen²⁾ en vooral de daaruit neerhangende „beffen”, maken zich geheel los van het bouwsel, vormen daarmede geen organisch geheel. En zulk uitdagend in de lucht stekend ornament is gebeiteld in den brozen tufsteen! Het zou ons niet verwonderen wanneer nu, na luttele vijf jaren, menig hoek-antifix al verdwenen as. De goede beginselen van bouwbeeldhouwkunst zijn hier uit het oog verloren, de eischen, die het materiaal stelt, veronachtzaamd.”

Zeer terecht en vooral behartigingswaardig voor wie te maken hebben met den bouw of het herstel der monumenten op Bali, zijn de volgende opmerkingen van den heer Van Erp:

„Daarbij draagt ook deze poera segara de sporen van aanraking met de Westersche cultuur. Men lette eens op het voetstuk van het bouwsel, zichtbaar op de rechterzijde. Hier is een bemetseling in riviersteen, zooals de B.O.W.³⁾ die op Bali ingang deed vinden, geheel in portland-cement-specie nagebootst! Op het voetstuk van een ander godenhuisje troffen wij, te midden van voortreffelijke, echt-Balische ornamentiek, een wekkerklok aan, kunstig uitgebeiteld in den tufsteen. Alsof het Balische arsenaal van eigen versieringsmotieven nog niet rijk genoeg ware! Maar och, zoo'n wekker-motief is ten slotte een „Spelerei”, die in deze speelsche sierkunst niet al te erg stoort. Wij zijn tegenwoordig al blij wanneer de poera's vrij blijven van die allergruwelijkste der vreemde smetten: de toepassing van het afschuwelijke gegolfd gegalvaniseerde plaatijzer, in stede van de kostelijk-inheemsche, plantaardige dakbedekking.”

Terugkomende op de term „trenggi”, zegt schrijver, dat dit volgens Van der Tuuk een sanskrit-woord is, hetzelfde beteekenend, als het zuiver Balische *rjjak* of *rijak* (golf van de zee).

Prof. J. Ph. Vogel deelde aan schrijver mede, dat het sanskrit-woord *taranga* ook overdrachtelijk wordt gebruikt voor iets, dat een golvende beweging vertoont en dat, hoewel de vrouwelijke vorm *tarangi* in het sanskrit niet voor schijnt te komen, het hem toch zeer aannemelijk lijkt, dat de verklaring van Van der Tuuk juist is.

De heer Van Erp besluit:

„De vraag rijst: hoe valt deze betekenis te rijmen met het begrip, zooals dit in de Balische sierkunst tot ons komt? Dadelijk dringt zich de gedachte op dat de witte kalkstrepen voornamelijk de golvende lijnen volgen van het ornament. Maar dit is een kwestie, die wij gaarne onderwerpen aan het oordeel van bevoegden.

„De gegevens, die wij omtrent het trenggi-procédé konden verzamelen, zijn vluchtig en verre van volledig. Wanneer deze aanleiding mochten geven tot dieper onderzoek, dan is het doel van deze beknopte mededeeling bereikt. Wij denken hierbij aan de juiste samenstelling van de gebezigde grondstoffen, de bereiding en verwerking daarvan, de technische benamingen, maar ook aan mogelijk verband met het vooral op Noord-Bali nog in zwang zijnde polychromeeren van het tufsteen-ornament.

„Ten slotte nog de opmerking dat het metrenggi blijkbaar gelocaliseerd is gebleven tot de sierkunst van het Noorden. In Midden- en Zuid-Bali hebben wij het nergens aangetroffen.”

Wij meenden goed te doen met deze opmerkingen en vragen van den heer Van Erp hier ook voor te leggen aan de lezers-belangstellenden dezer rubriek, onder wie wellicht deskundigen zijn, wier eventuele toelichtingen desbetreffend ook der redactie ten zeerste welkom zullen zijn.

¹⁾ Schrijver meent dat, wijl dit woord, zoowel in het Maleisch als in het Balisch, weegschaal beteekent, het hier aan kan duiden, dat deze poera in het midden van het oude rijkje lag, daarvan de „evenaar” was.

²⁾ In Boeatan's toonkamer, Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, hangt een fraai, uit hout gesneden, Balineesch masker, *Rangga*, de wraakgodin, voorstellend, dat aan deze monsterkoppen doet denken; in stede van die „beffen” hangt echter, bij wijze van tong, een lang paars lint af, waarop driemaal het vergulde driehoekige „bef”-figuur herhaald is.

DOOFHEID
GENEZENDE WERKING DOOR AMERIK.
GEPATENTEERD GEHOORAPPARAAT
BERUST OP VIBRATIE
NIET ELECTRISCH
PR. f.35-
BUNA
ONZICHTBAAR
VRAAGT INLICHTINGEN!
ADRES: VIBRAPHONE
AMSTERDAM
L.32168 VERT. J.KAAY
SINGEL 239 hoek PALEISSTRAAT. 5444

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

**I. Uit de Europeesche Pers.
Algemeen Commercieel Overzicht.**

Volgens *prof. Ferrero*, den bekenden gezaghebberden Italiaanschen historicus, zijn er heden *twee generaties* in industrie, landbouw en handel: de oudere, die nog gearbeid heeft in de periode van vóór den oorlog (de Iron Age), en de jongere generatie, welke slechts de *na-oorlogsche kunstmatige verhoudingen* kent (een Artificial Golden Age). De oudere generatie is zich in doorsnee wel bewust, dat die voorafgegane Iron Age niet voorgoed in een Golden Age kon veranderen. Doch voor de jongere generatie moet de terugkeer naar de toestanden van de Iron Age een zeer pijnlijk proces zijn. De economische crisis, welke wij thans doormaakt, is niets anders dan de uiteindelijke openbaring, dat wij thans op weg zijn naar vóór-oorlogsche toestanden, waarvoor het noodzakelijk zal zijn opofferingen te brengen, welke de menschheid tot nu toe steeds getracht heeft te ontwijken. En de wereld kan er alleen bij winnen uit een materieel en moreel opzicht.

Het *Soer. Hbl.* (27/6, 3de bl. „Alg. Commercieel Overzicht”) voorziet, dat *prof. Ferrero* gelijk zal krijgen; dit aanpassingsproces zal met heel veel strubbelingen gepaard gaan. Niet alleen, dat bij *de blanke volken* de strijd tusschen kapitaal en arbeid onverminderd voortduurt, doch ook *de gekleurde rassen* komen thans meer en meer in verzet tegen de suprematie van het blanke ras. Indien wij weder geleidelijk naar vóór-oorlogsche toestanden zullen terugkeeren, dan is het te vreezen, dat twee groote georganiseerde categorieën van werknemers (ambtenaren en handarbeiders) zich met hand en tand zullen verzetten tegen eenmaal verkregen rechten; in beide categorieën speelt de jongere generatie een groote rol. Of het gemakkelijk zal gaan den levensstandaard van deze beide georganiseerde groepen naar beneden te brengen, mag voorshands betwijfeld worden. Een oorlog zou een afleiding bezorgen, maar achteraf zal dan opnieuw blijken, evenals na 1914, dat het geneesmiddel erger zal geweest zijn dan de kwaal zelf.

Het *Soer. Hbl.* (28/6, 3de bl. „Effecten”) constateert, dat het overgrote deel der wereldbevolking niets te verliezen heeft; meer dan $\frac{3}{4}$ is analphabeet, dus maar al te gemakkelijk toegankelijk voor Moskou. „The whole world is in a period of acute commercial and industrial depression, caused by a world-wide lack of consuming buying power, while governments keep stupidly on, maintaining and extending a system of taxation which reduce consuming power still further. Verily it is a ridiculous world, run by men who faithfully represent it and are equally ridiculous. Why wonder that some rebellious souls turn to crime and others to Bolshevism?” Dat is inderdaad de toestand, in enkele woorden geschetst in „Commerce and Finance”, *er is feitelijk geen overproductie, doch een kolossale onderconsumptie*, gevolg van ons huidig productiesysteem, terwijl van een sociaal-democratisch of communistisch productiesysteem niets is te verwachten. Ondertusschen wordt het Moskou echter wel gemakkelijk gemaakt, hetgeen overal ter wereld blijkt.

De financiële redacteur van het *Soer. Hbl.* bepleit in zijn „Soer. Weekoverzicht” (28/6, 3de bl.) de z.i. eenige oplossing om uit den toestand van impasse te geraken, waarin wij thans overal ter wereld verkeeren: *de opvoering van de koopkracht van den doorsnee-consument*. Doch dat is het juist, wat men niet wensch; deze wordt zelfs geregeld minder. Men wil in tal van gevallen den juiststen toestand niet onder de oogen zien.

Onderwerpen van internationalen- of interkolonialen aard vinden wij in het *Bat. Nwsbl.* (26/6 „Indië te Genève”), *De Loc.* (25/6, blz. 34 „Het

Autoreizen per luxe coach.

16 Aug.	ZWITSERLAND	16 dagen	f 315.-
17 „	ARDENNE & RIJN	8 „	- 140.-
17 „	OBERRAMMERSGAU	15 „	- 325.-
25 „	RIJN & EIFEL	6 „	- 100.-

5431 Vraagt volledige Programma's

AMOVA

DEN HAAG

K. Poten 25. Tel. 17666.

AMSTERDAM

Warmoesstr. 187. Tel. 46414.

Kleine Reisjes en Dagtochten

3 dagen naar Aken	f 45.-
4 „ „ Noord-Nederland	- 65.-
2 „ „ Walcheren	- 30.-
1 dag Antwerpen, Volendam en Marken, Zuiderzeewerken etc.	

Vraagt het volledige Augustus-Programma.

Maison van Seventer

GROOTSTE INRICHTING VOOR
**DAMES- EN
HEERENKLEEDING**
— NAAR MAAT —

5089
DEN HAAG
HEERENGRACHT 38 - TEL. 14214

Communisme in de Koloniën", Piétri) en het *Soer. Hbl.* (21, 23 en 24/6 „Amerika", Villanus; 24/6 „Het Simon-rapport"; 25/6 „Econ. en soc. aangelegenheden", Smislaert; 26/6 „Na 17 Mei", Villanus, en „De Run", Hugo Reynst; 27/6 „Politiek spel in Europa", „Arbeidend Italië" en „Van Vreemde Koloniën"; 28/6 „Het kruut droog!" J. G. Boon).

De industriële ontwikkeling van Ned.-Indië.

In *De Loc.* (21 t.m. 27/6) zet een bijzonder medewerker in zes artikelen nog eens de noodzakelijkheid uiteen van de *industrialisering van Ned.-Indië*. Indië drijft op een gering aantal landbouwproducten; bij overproductie daarvan lijdt de geheele Indische samenleving daaronder. Voor de dicht bevolkte centra van Java zou de oprichting van bloeiende industrieën een uitkomst zijn voor een lange reeks van jaren. In Indië zou voor f 150 à f 200 miljoen aan producten te produceren zijn, welke thans ingevoerd moeten worden.

De *Deli Crt.* (30/6) stelt zich ook op het standpunt, dat het vooral in deze tijden van inzinking van het grootste belang zou zijn in Ned.-Indië industrieën in te voeren. De intelligente Javaan mag men vrijwel voor elke industrie geschikt achten. Alleen is de groote vraag of in Indië *concurrerend* geproduceerd kan worden. De kosten van productie zijn in Indië zeer hoog. De arbeidsloonen zijn relatief, in vergelijking met andere landen, hoog; de kosten van dure leiding en voorlichting door importkrachten moeten er bij gerekend worden. Zonder die leiding en voorlichting gaat het momenteel nog niet. Daarnaast komt, dat de Overheidslasten in Indië hoog zijn te noemen en de tendenz in zich hebben om toe te nemen; naar de draagkracht van den doorsneebevolker heeft Indië een topzware administratie. De productiekosten van een woonhuis in Indië bijvoorbeeld zijn hooger dan in Europa; een verdere vergelijking van in Indië en in Europa geproduceerde artikelen toont dat nog duidelijker aan. Een woonhuis kan niet geïmporteerd worden, maar andere artikelen wel, en daartussen gaat het dan om de vraag waar het goedkoopst geproduceerd kan worden. Natuurlijk zal dat alles zich op den duur wel aanpassen en *ausgleichen*; geschiedde dit niet, dan zou waarschijnlijk ellende en hongersnood daartoe dwingen. Maar tot dat evenwicht bereikt zal zijn, zal er nog heel wat moeten geschieden en zal nog menige les aanvaard dienen te worden. En dat maakt de eerste pogingen tot industrialisering in concurrentie met andere landen, niet erg aantrekkelijk.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (18, 21, 25 en 28/6 „Vaderlandsche Kout", Zentgraaff); *De Loc.* 24/6, blz. 21 en 35 „Jaarbeurs-Bandoeng"; 28/6, blz. 33 „Het Thee Expert Bureau"; blz. 49 „Econ. supplement"; *De Sum. Post* (30/6 „Het verslag der Handelsvereniging") en de *Deli Crt.* (4/7 „De Indische benzine- en olieprijsen").

De interneering van mr. Soemantri.

De *Deli Crt.* (2/7) vermeldt de redenen, waarom „mr. Koesoema Soemantri", te voren advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Medan, op Banda geïnterneerd zal worden, en bespreekt „De extremistische actie waaraan wij worden blootgesteld". Mede op 's Lands kosten te Leiden opgeleid heeft mr. Soemantri tijdens zijn studietijd meegewerkt aan de Vereeniging, die in 1924 een staking onder het havenpersoneel in Ned.-Indië uitlokte en aanstookte. Daarna is hij in Moskou opgeleid tot communistisch propagandist en daar getreden in dienst van de Derde Internationale als leeraar aan de z.g. Eastern University, waar de communistische propagandisten voor het Verre Oosten worden gevormd, met als enig doel de omverwerping van den wettigen regeringsvorm in Ned.-Indië en andere landen in het Oosten. Als zoodanig heeft hij in Ned.-Indië meegewerkt aan de voorbereiding van den opstand in 1926. In Rusland is hij betaald correspondent geweest van de Roode Boeren Internationale. Hij heeft zich te Medan gevestigd met het doel ter Sumatra's Oostkust, het cultuurgebied, de politieke- en de vakactie te bevorderen. Dit laatste

heeft hij, zoowel in het openbaar als in het verborgene, ook daadwerkelijk gedaan en daarin ook de jeugd betrokken. Te Medan heeft hij getracht een éénheidsbond van werknemers — welke door de Derde Internationale als de voorhoede der revolutie wordt beschouwd — tot stand te brengen, enz. enz. De *Deli Crt.* protesteert ertegen, dat dergelijke satellieten van de misdadige Sovjets in Indië worden losgelaten op de ordelievende maatschappij. Vooral op de Oostkust van Sumatra, met zijn talrijke arbeidersbevolking, die zoo licht uit haar evenwicht te brengen is. In de cultures wordt aan den invloed van dergelijk ondernemend en ophitsend gestook, groote betekenis gehecht. Dat blijkt uit den kostbaren *Inlichtingendienst*, die de cultures hebben opgericht.

De *Java-Bode* 26/6 geeft een verslag van een lezing van kap. Becking over „Boven-Digoel"; het *Bat. Nwsbl.* (26/6) wijst op „De P. N. I.-opleving.

De bestraffing van aanslagen.

Er zijn onderzoeken ingesteld naar de redenen van de *aanslagen op assistenten, tandil's en mandeurs*. Er is ruimer overleg tusschen planters en inspectie tot stand gebracht. De inspectie is gewijzigd. De ondernemers laten de planters Javaansch leeren en stellen ontslag als straf voor den klap. De directies waarschuwen tegen ruwe bejegening; men verspreidt handleidingen over den omgang met Inheemsch werkvolk; de verbeteringen van de gewijzigde koelie-ordonnantie zijn allerwege ingevoerd; de planters zelf werken in ieder opzicht mede. Het baatte alles niets; *van vermindering der aanslagen is geen sprake*. Men heeft de economische, de sociale, de psychologische en de politieke oorzaken van het euvel onderzocht en besproken. De Regeering, het Bestuur, de Arbeidsinspectie, de ondernemers en de planters willen vrijwel iederen maatregel beproeven, die tot verbetering kan leiden. Maar het helpt niet. Naar het oordeel van *De Loc.* (27/6 „Doodenlijst") bestaat er vertrouwen in de juiste toepassing der Wet, maar *de Wet zelf behoeft wijziging*. Zoodra voor ieder vergrijp een strenge straf wordt toegepast; zoodra op iederen ernstigen aanslag veeljarige gevangenisstraf en op iederen moord de doodstraf volgt, zal men de aanslagcijfers zien dalen. Zoolang dit niet beproefd is, blijft de schier dagelijks langer wordende doodenlijst een aanklacht.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (27 en 28/6 „De moord op Lima Poeloch"; 1/7 „Europeesch prestige", „Hotel Belvédère" en „Het bedrijf met de groote risico's"; 4/7 „De pol. opz. De Ruyter vermoord"; 5/7 „De moord op den Det. Comm. te Kaban Djahé"; 3/7 „Terug naar het Stevenson schema" met de rubber), *De Sum. Post*, (4/7, 2de bl. „Benadeeling bij den Rubberuitvoer"; 5/7 „Aanteekeningen") en *De Loc.* (26/6 „Damar in het Mongondowsche").

Zeerechtcommissie.

De onlangs bij Gouv. Besluit ingestelde Zeerechtcommissie is — naar de *Java-Bode* (30/6) meldt — op 23 Juni voor het eerst bijeengekomen. De voorzitter, prof. mr. Zeylemaker, opende deze vergadering met een rede, waarin hij er op wees, dat sedert de wijziging van het Nederlandsche Wetboek van Koophandel in 1924 en 1926 onder den naam „Het nieuwe Zeerecht", een groote incongruentie bestaat tusschen het Nederlandsche en het Indische zeerecht. De *herziening van het zeerecht* was ook noodzakelijk geworden door de wijziging van de verkeerstoestanden sedert 1838. Niet alleen de schepen, hun samenstelling, inrichting, grootte, enz., zijn geheel gewijzigd, maar ook zijn daarmede nieuwe middelen van verkeer tot ontwikkeling gekomen. Het schip is haast nergens meer buiten de mogelijkheid van verbinding met den reeder of voor hem onbereikbaar. De exploitatie van de schepen is eveneens een geheel andere geworden. Het is een vraag in hoever het nieuwe recht toepasselijk zal kunnen zijn op het Inheemsche deel van de bevolking in Ned.-Indië en de scheiding in zeeschepen, binnenscheepvaart en visschersschepen. Aandacht vraagt ook de nieuwe wettelijke regeling van de *positie der schepelingen*; hier vooral komt de noodzakelijkheid naar voren om de Europeesche regeling te toetsen aan specifiek Indische toestanden.

De *Sum. Post* (2/7, 2de bl.) vertelt van het werk van „De organisatie-commissie".

Het radiovraagstuk in Indië.

Bij het bericht dat de *Phohi-zender* in Holland op 25 Juni zou gaan zwijgen, stelt *De Loc.* (24/6 „Voor het laatz") vast, dat het goed recht en de waarde van specifiek *Katholieke* en van *Prot.-Christel. radio-uitzendingen* niet ontkend worden. Tegen het oprichten van eigen zenders door deze groepen zal niemand bezwaar maken. Als die oprichting in Nederland te kostbaar is, waarom bouwt men dan geen zenders in Indië? Wanneer hier goede zendstations gebouwd worden door zending en missie, kunnen die voor Indië en voor het geheele Oosten van waarde zijn. *De algemeene radio-ontroep* moet algemeen blijven; men wenscht die algemeene zenders in Indië en in Holland voor Indië in waarheid

HANSA

TAFELZILVER

Het laagst geprijsd-
het hoogst geprezen

Zoowel verzilverd, als in
gewaarborgd massief
zilver verkrijgbaar

5039

nationaal te houden. Wel verre van een bestemming voor „ontspanning" alleen, wenscht men den *Phohi-* en den *Nirom-zender* (in Indië) dienstbaar te maken aan ontwikkeling, aan cultuur, en aan gezonde ontspanning. Men geeft: goede muziek, concerten, opera's, kerkmuziek, lezingen en voordrachten van geleerden en kunstenaars; toespraken óók over godsdienstige onderwerpen. Dit doel van algemeene zenders, bestemd voor luisteraars van velerlei godsdienst, overtuiging en landaard, kan alleen bereikt worden door een onafhankelijk en deskundig beheer. Terwijl ernstige en religieuze onderwerpen mede in den algemeenen omroep tot hun recht komen, kunnen de verschillende groepen en partijen eigen zenders bouwen om, met geen andere belemmering dan die van het overheidstoezicht, hunne denkbeelden te verbreiden. Zoodra men deze overwegingen zal erkennen, zal het radiovraagstuk zijn opgelost zooals de groote meerderheid het in Indië wenscht.

In dit verband leze men: *De Loc.* (26/6, blz. 2, „Radio-sectarisme"; blz. 5 „De Radio-zendtijd"; blz. 7 „De laatste Phohi-uitzending"), het *Bat. Nwsbl.* (28/6 „Phohi"), de *Java-Bode* (27/6 „Ten Afscheid"), het *Soer. Hbl.* (23/6, 2de bl. „De Omroep") en *De Sum. Post.* (4/7 „De Macht").

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Het blad *Oetoesan Sumatra* van 8 Mei bestrijdt Dr. Ratulangi, waar deze in een openbare vergadering van de Persatoean Minahasa het bestaan van een eenheid onder de Indonesiërs ontkende en in verband daarmee zijn landgenooten den raad gaf eerst aan eigen vrijheid te denken. De Minahassers en Ambonneezen willen geen „Inlanders" zijn, noemen zich liever de bewoners van de 12e en 13e provincie van Nederland. Toch toonen de feiten aan dat de andere bevolkingsgroepen van Indonesia meer ontwikkelden in hun midden hebben, ofschoon zij zich geen Westerlingen voelen, geen rok dragen, noch den Europeeschen dans beoefenen. Met zulke opvattingen brengt Dr. Ratulangi verdeeldheid onder de Indonesiërs. De divide-et-impera-politiek der Hollanders heeft bij Dr. R. c.s. wel succes, roept het blad uit.

Volgens de *Sinar Maloekoe* van 10 Mei staan ten aanzien van het merkbare streven in zich gestadig uitbreidende kringen der Indonesiërs naar een „Indonesia Raja", de Ambonneezen op verschillende standpunten. Het Moluksch Politiek Verbond, waarvan Dr. Apituley de leider en woordvoerder is, wenscht voor de Molukken een afzonderlijken staat, staande onder Nederlandsche heerschappij of in de positie van een provincie van Nederland. De pogingen om van het Indonesische eilandrijk een eenheid te maken, zouden in verband met de groote verscheidenheid van bevolkingsgroepen op groote bezwaren stuiten. De Sarekat Ambon daarentegen richt zich blijkbaar naar een Indonesisch rijk, waarvan de Molukken een deel zouden vormen. Indonesia moest dan met Nederland een bondsstaat vormen. Het blad verklaart in deze meer te voelen voor het streven van de Sarekat Ambon, hetgeen — zulks wordt nader toegelicht — ook in de lijn van de Nederlandsche politiek t.o.v. Indië ligt.

De *Pewartu Deli* van 14 Mei becritiseert de Europeesche journalisten die zonder van Indonesië en de hier heersche toestanden voldoende op de hoogte te zijn, er kolommen over vol schrijven en daarmee het publiek verkeerd inlichten. De heeren Knaap en Zentgraaff hebben dit herhaaldelijk gezegd en geschreven. De Indonesiërs moeten zich dus maar niets aantrekken van wat er over hen in de Europeesche pers geschreven wordt.

In *Sipatahoenan* van 17 Mei wordt opgemerkt dat de desa-banken, die den kleinen man tegen de landbloedzuigers moet behoeden, op een verkeerden wissel zijn gelopen. Want de aanwezigheid daarvan verlicht het volk niet in zijn moeilijkheden, doch maakt het leven van den kleinen man juist nog zuurder dan het is. Leent men b.v. f 10.— dan krijgt men maar f 9.— in handen. Verder moet men gedurende 10 weken f 1.— betalen, zoodat de rente

DAMESSTOFFEN
ZOWEL
VOOR DE TROPEN
ALS VOOR HOLLAND

BOTHE
Keesstraat 21 Den Haag
STALEN WORDEN TEN
SPOEDIGSTE OP AANVRAGE
FRANCO GEZONDEN
DOOR GEHEEL NEDERLAND

5014

dus meer dan 50 pct. bedraagt. Waarin verschilt dit nu van woekerrente? De woekeraars geven tenminste soms uitstel van betaling, maar bij de desabanken mag men geen week verzuimen of men moet al met zijn bultzak of keukengereedschap in de bale-desa komen om ze als borgstelling te geven. Het gebeurt zelfs dat men de dakpannen van zijn huis moet verkoopen om de desa-bank te betalen. In desa's waar dergelijke banken zijn opgericht, zijn er — naar verluidt — dan ook niet weinig gronden onbewerkt of tuinen niet onderhouden, omdat men elders geld moet verdienen voor het betalen aan de desabank. Een en ander brengt schrijver onder de aandacht van de bevoegde autoriteiten.

In een artikel, getiteld: „Groot-Nederland, een droom van R. M. Noto Soeroto”, oefent Tabrani in de *Revue Politiek* van 3 Mei kritiek uit op dezen leider van het N. I. V. Tegenover het doel hetwelk Noto Soeroto voor oogen heeft en de wijze waarop hij het tracht te bereiken, staat schrijver afwijzend. Aan de hand van de door schrijver in Holland opgedane indrukken toont hij aan dat de Indonesiërs aldaar die beweging van Noto Soeroto vijandig gezind zijn. Het N. I. V. leidt volgens hem dan ook een kwijnend bestaan en dreigt elk oogenblik ter ziele te gaan. Noto Soeroto en Soeripto lieten zich gewillig als „paradepaarden” gebruiken door conservatieve Hollanders, die tevens leden zijn van het verbond. T. wijst er vervolgens op, dat Indonesia en in oppervlakte en in bevolkingsaantal Nederland verre overtreft. Het is dus een dwaasheid om te spreken van een Groot-Nederland, waarmede Noto Soeroto c.s. een op voet van gelijkheid tot één rijk verenigd Nederland en Indonesia bedoelen.

Individuele en massale weerbaarmaking zijn volgens hetzelfde blad, van 17 Mei, de twee wegen waarlangs men tot een onafhankelijk Indonesia kan komen. De individuele weerbaarmaking, het verwerven van een geestelijke en lichamelijke ontwikkeling naar eigen aard en aanleg is weder op twee wijzen te verkrijgen en wel door zelfwerkzaamheid en door tusschenkomst van de Regeering, welke schijnbaar een tegenstrijdigheid vormen, doch in werkelijkheid tot hetzelfde doel leiden. Het blad toont uitvoerig aan, dat in de huidige omstandigheden auto-activiteit alleen weinig praktische resultaten zal afwerpen. Bovendien is de „ver-indonesianeering” van de maatschappij, de bezetting van allerlei gouvernementsbetrekkingen door een toenemend aantal Indonesiërs bevorderlijk voor de individuele weerbaarmaking van het volk. Daardoor toch wordt de positie van de Regeering zwakker.

Tadjar Asia van 17 Mei neemt een artikel uit „de Stuw” over waarin o.m. erkend wordt, dat het de plicht van Nederland is om Indonesia tot een onafhankelijke staat op te voeden en betuigt zijn erkentelijkheid voor zulk een plichtopvatting. De resultaten van den arbeid der Stuw-mannen om Indonesia staatkundig, sociaal en economisch vooruit te brengen, zóó, dat deze gemeenschap een naar de eischen van het internationaal rechtsleven zelfstandig bestaan kan voeren, wacht het blad met vreugde af. Het nemen van maatregelen als het doen verdwijnen van het dualisme in het bestuur en van regelingen, gebaseerd op rassenverschillen, afschaffen van gewoonten en gebruiken in de samenleving volgens welke de Europeaan boven den „Inlander” wordt bevoorrecht enz. passen stellig in het kader van hun streven en werken.

In *Soeloeh Ra'jat Indonesia* van 7 Mei geven eenige artikelen in „Onze Bode”, het orgaan van de Inlandsche ambtenarenvereniging van R. Soetomo aanleiding om op te merken, dat die artikelen hem deden denken aan de B.B.-verhoudingen in den goeden ouden tijd. Hoewel het voorbereidend

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSCHOOI”

1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

MEISJESSCHOOL VOOR LEERLINGEN VAN 6 TOT PLM. 19 JAAR - KLEINE KLASSEN

L. O. met Fransch en Handenarbeid MULO opleiding A. en B. Hoofd, Mejjuffrouw M. A. G. STEFFELAAR
Inlichtingen verstrekt gaarne Mevrouw E. CH. STAMMLER-BÖTTGER, gewezen Directrice der 1ste Lagere Meisjesschool, Koningsplein, Oost. Weltevreden, Schuytstraat 217, Den Haag. 5100

onderwijs aan de toekomstige B.B.-ambtenaren is vooruitgebracht, heelt de nieuwe tijdgeest, waardoor de volksactie naar vrijheid en democratie steeds in heftigheid is toegenomen, de Inlandsche B.B.-wereld niet vermogen te beroeren. Nog steeds speelt het normatbetoon een groote rol. Nog immer zal de regent zijn ongeschreven macht behouden, al zullen voorstellen van de vereeniging omtrent costume e.d. worden aangenomen. De vereeniging moet rondout voor haar meening durven uitkomen en openlijk verklaren dat zij een strijdvereeniging en haar orgaan een strijdorgaan is. Een weerstandskas moet worden gevormd om gevallen in den strijd te kunnen helpen. Verder dient gestreefd te worden naar openstelling van het regentsambt voor iedereen. Hoogere betrekkingen als Lid van den Raad van Indië en zelfs Gouverneur-Generaal zijn voor gewone menschen opengesteld. Speelt hierbij niet een rol de bedoeling om den kolonialen geest te doen voortbestaan? Willen de leden van de B.B.-vereeniging dan medewerken tot het doen voortbestaan van dien geest, terwijl zij in hun orgaan tegen de macht van de suiker durven schrijven?

Schrijver besluit als volgt: „Inlandsche ambtenaren bij het B.B.! Uw edel streven naar het verkrijgen van menschaardigheid juich ik toe en ik waardeer uwe daden, hoewel zij nog onzeker zijn. Maar neemt mijn raad ter harte: zoolang gij den strijd ontwijkt, zoolang gij de realiteit van den moeilijken bestaansstrijd en de levensvoorwaarden niet wilt beseffen, zal uw stem zijn gelijk die eens roependen in de woestijn”.

Suriname

Het lepravraagstuk is voor Suriname van het hoogste belang. Daarom verzuimen wij niet in deze rubriek de aandacht te vestigen op al wat wij in de dagbladders over deze ziekte vermeld vinden. Medische tijdschriften komen ons zelden onder de oogen.

Gemakkelijk maken de medici het den leek niet hunne mededeelingen te begrijpen. Dat bleek ons weer toen wij in de „Illustration” van 1 Maart j.l. het artikel: „La Chartreuse de Valbonne, sanatorium de lépreux”, door Antoinette Butte lazen. Vóór haar bezoek aan het Sanatorium verzocht de schrijfster inlichtingen van Prof. Marchou van het Instituut Pasteur, die in 1923 secretaris-generaal is geweest van de derde internationale lepra-conferentie. Een deskundige van de bovenste plank zouden wij meenen.

De professor acht het niet bewezen dat het verdwijnen van lepra uit Europa aan de leproserieën moet worden toegeschreven.

„Ce sont bien plutôt les goûts individualistes de plus en plus accusés qui semblent avoir enrayé le mal.

Au moyen âge, la promiscuité était grande: on couchait dans le même lit que des inconnus, on échangeait ses vêtements, on mangeait avec la main dans le même plat”.

Een leek zou hiertegen in brengen, dat de gelegenheden om al deze onsmakelijke dingen te doen toch sterk verminderd werden door de strenge maatregelen van afzondering waaronder in die tijden de lepreuzen onderworpen waren en dat dus de gunstige werking van de leproserieën niet zoo gering kan geweest zijn als de professor meent.

„Il faut en effet une vie commune longtemps prolongée pour qu'une porte d'entrée (petite plaie de la peau) se trouve au contact d'une porte de sortie des germes (ulcères) ou pour qu'une de nos muqueuses soit souillée par des excréments septiques”....

Een leek zou opmerken: een lang samenleven vergroot de kans op besmetting, maar de mogelijkheid is niet uitgesloten dat de besmetting reeds bij het eerste samenzijn plaats vindt.

Men heeft niet altijd „une petite plaie de la peau”, maar zijn „muqueuses” heeft men altijd bij zich.

Hierbij moet nog opgemerkt worden dat de deskundigen verklaren niet met zekerheid te weten hoe de besmetting tot stand komt. Heeft men ooit muskieten en wandsen in verblijven van lepreuzen gevangen, en lepra-bacillen onderzocht?

Wijlen J. J. Halfhede — een ervaren geneesheer

in Suriname — deelt in zijn in 1911 te Haarlem verschenen boek „Schadelijke insecten, enz.”, deel VI, blz. 62 mede, dat, volgens een oud volksgeloof in de kolonie, zij die veel last van wandluizen hebben als verdacht van lepra worden beschouwd.

Verder zegt Prof. Marchou: „Le caractère, et effet, de cette affection est la chronicité. L'incubation dure des années”....

Hier zou de leek weer opmerken: „Niet altijd. Hoe is het anders te verklaren dat verschijnselen van lepra soms voorkomen bij zeer jonge kinderen?”

De medische wetenschap zal nog heel wat te onderzoeken hebben vóór zij een inzicht krijgt in de wijze van ontstaan van deze vreeselijkste aller ziekten.

**

Uit Washington schrijft men aan de N. R. Ct. van 19 Juli Ochtendblad C:

„Als uitvloeisel van de 6e internationale conferentie van Amerikaanse staten, die in Februari 1928 te Havana bijeenkwam, zal van 8 tot 20 September te Washington de Eerste Pan-Amerikaansche Landbouwconferentie bijeenkomen. De conferentie zal gewijd zijn aan landbouw-, boschbouw en veeteeltproblemen; de autoriteiten van de Departementen van Landbouw en Staat te Washington, alsmede die van de Pan-Amerikaansche Unie zijn van meening, dat deze conferentie ten minste even belangrijk belooft te worden als welke Pan-Amerikaansche conferentie ook. Weliswaar zijn technische en economische vraagstukken den landbouw betreffende reeds vroeger op dergelijke samenkomsten als onderdeel van het algemeene programma ter sprake gekomen, doch dit congres zal het eerste zijn van dien aard, uitsluitend aan den landbouw in zijn verschillende vertakkingen gewijd. Zowel regeeringslichamen als particuliere organisaties zullen vertegenwoordigd zijn en de mogelijkheden van samenwerking op economisch, technisch en wetenschappelijk terrein bespreken. Niet het minst is de aanleiding tot dit congres de groeiende concurrentie van tropische en subtropische landen in andere werelddeelen, waar het o.a. geldt de cultuur van rubber, koffie, tabak, cacao, katoen, en andere plantaardige vezelstoffen, tabak en sinaas-appelen, citroenen en pompelmoezen. Het behoeft niet te worden gezegd, dat van Nederlandsch standpunt beschouwd dit congres vooral om deze rede alle aandacht verdient. Onder de detailvraagstukken, die op het congres zullen worden besproken, kunnen de volgende worden genoemd: het belang van een onderzoek naar de natuurlijke hulpbronnen; opvoedingsproblemen, insectenbestrijding, bemesting, selectie, plantenimport, quarantaine van vee. De lezing van dr. O. C. Stine, verbonden aan het Bureau of Agricultural Economics, waarvan de hoofdinhoud reeds vooraf in een perscommuniqué van het Departement van Landbouw wordt medegedeeld, belooft van buitengewoon belang voor ons Indië te worden. „De tegenwoordige handelsbeweging van de productie en export van tropische plantaardige producten verwijderd zich van Latijnsch Amerika en gaat naar de Europeesche koloniën in Oost-Indië, Afrika en Azië, waar de landbouwwetenschap wordt gesteund”, heet het in een ander rapport over deze kwestie. Hierin wordt er ook op gewezen, dat de cultuur van kinine van Zuid Amerika naar Java is verplaatst, terwijl in Amerika de cultuur van tropische producten zich zoo goed als niet ontwikkelt.”

Zou het geen aanbeveling verdienen dat ook van Surinaamsche zijde werd deelgenomen aan deze landbouwconferentie?

**

De minister van koloniën maakt bekend, dat blijkens telegrafisch bericht, de gouverneur van Suriname, de heer dr. A. A. L. Rutgers, 18 dezer evengoemd gewest met verlof naar Europa heeft verlaten en dat diens tijdelijke vervanger, de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, mr. dr. F. L. J. van Haaren, daarop het bestuur over Suriname heeft aanvaard.

**

De gouverneur van Suriname, dr. A. A. L. Rutgers, die — gelijk gemeld is — de kolonie met verlof naar Nederland heeft verlaten, zal niet rechtstreeks naar ons land komen, doch eerst eenige

weken in Zwitserland vertoeven. Tegen het eind van Augustus zal hij in ons land aankomen.

Staatscourant No. 146 bevat de mededeeling dat de jaarlijksche uitloting van obligaties in de uitgegeven series van geldleeningen ten behoeve van het Immigratiefonds en het Fonds voor Productieve Werken van Suriname zal plaats hebben op 23 October 1930.

In verband met de toenemende beteekenis van Suriname en Curaçao voor het internationale luchtverkeer in Midden- en Zuid-Amerika, heeft de minister van koloniën aan de heeren U. F. M. Dellaert, havenmeester van de Amsterdamsche luchthaven Schiphol, en D. J. de Vries, chef van de afd. buitenland der Kon. Luchtvaartmij., opdracht gegeven, na plaatselijk onderzoek den gouverneurs van Suriname en Curaçao van advies te dienen omtrent hetgeen voor inrichting van landingsterreinen en voor het lokaal en internationaal luchtverkeer in 't algemeen ter plaatse te doen valt.

Deze opdracht werd mogelijk, dank zij krachtige medewerking van het gemeentebestuur van Amsterdam, van de K.L.M. en van het comité Vliegtocht West-Indië, wat het laatste betreft ook in den vorm van een gaarne door de regering aanvaardden financieelen steun voor dit doel.

Twée bekende Amerikaansche luchtvaartmaatschappijen, n.l. de Pan American Airways en de New York—Rio—Buenos-Aires Line, doen thans reeds op haar geregelde diensten van Miami (zuidpunt van Florida) naar Zuid-Amerika, Curaçao en Suriname aan. Ook de Fransche maatschappij de Compagnie Générale-Aeropostale overveegt, binnenkort haar Zuid-Amerikaansche lijn, van Natal tot Paramaribo, door te trekken.

Plannen van de Deutsche maatschappij Scadta en de Engelsche maatschappij Atlantic Airways tot het aandoen van Suriname en Curaçao zijn in voorbereiding.

Uit deze gegevens blijkt reeds van welk belang de ligging van de beide Nederlandsche gebiedsdeelen is voor het internationale luchtverkeer. Behalve de eischen, die uit dezen hoofde aan de plaatselijke grondorganisatie worden gesteld, zullen door de adviseurs ook de mogelijkheden worden nagegaan, welke voor de burgerlijke luchtvaart schuilen in het lokaal verkeer in de beide gewesten en in een onderlinge luchtverbinding.

De heeren Dellaert en De Vries vertrekken in de tweede helft van September naar New York en gaan vandaar per vliegtuig via Miami, na een bezoek aan de luchthavens op de Antillen en in Midden-Amerika en Columbia naar Curaçao en vervolgens naar Suriname.

Met de uitvoering van deze opdracht zullen ongeveer vier maanden gemoeid zijn.

Curaçao

Korte vreugde.

Sloten de rekeningen van 1924 en 1925 met batige saldo's van f 3.918.80 en f 72.876.07¹/₂, die van 1926 vereischt blijken een ingediend wetsontwerp een bijdrage van het moederland van f 307.577.99. De ontvangsten bedroegen f 3.331.432.61¹/₂, de uitgaven f 3.639.010.60¹/₂.

Monseigneur Vuylsteke.

Eenige weken geleden berichtte *De Maasbode*, dat de toestand van den bisschop, die, zooals men weet, bij een val ernstig aan de heup gewond werd, zorgwekkend was. Dit bericht vindt bevestiging in *La Union* van 10 Juli l.l. Daarin wordt meegedeeld, dat de heer Vuylsteke klaagt over veel pijn, weinig slaap en groote zwakheid. Wellicht mag het uitblijven van nader bericht beschouwd worden als een gunstig teeken van beterschap.

Voorzichtigheid.

Blijkens een Aneta-telegram van 12 Juli l.l. is de memorie van antwoord op de aanvullende begroting voor 1930 verschenen. Wij ontvingen het stuk nog niet. Intusschen vond Aneta het belangrijk genoeg te seinen, dat de gouverneur hierin had meegedeeld, dat de veiligheid van Curaçao nog steeds door de revolutionaire partij in Venèzuela bedreigd werd. Wellicht staat hiermee ook in verband een ontwerp-verordening betreffende toezicht op de bewegingen van vaartuigen in de havens en baaien en in de territoriale wateren van Curaçao.

De open brieven!

De Koloniale Raad heeft verklaard het te betreuren, dat de open brieven aan den gouverneur van de revolutionaire partij in Venèzuela in de plaatselijke bladen opgenomen waren. *La Cruz* verdedigt hierin haar houding: tegenover de revolutionaire Venezolanen meende

het blad daartoe verplicht te zijn; het oordeelde tevens dat dit tot bedaring hunner gemoederen zou kunnen meewerken, en het Curaçaosche publiek zou het op prijs stellen. Maar op haar beurt betreurt de redactie, dat een Curaçaenaar (sic!) regeering en bestuur een minder goeden dienst bewees door een vertaling in de Nederlandsche bladen te plaatsen, omdat..... zoo een publiek, waarvoor een en ander niet bestemd was en dat er niet over oordeelen kon, ervan kennis kreeg.

Aruba—Curaçao.

Gedurende het eerste kwartaal 1930 bedroeg de waarde van den uitvoer f 102.175.038.—, waarvan f 55.000.000.— voor rekening van Curaçao en f 47.000.000.— voor rekening van Aruba komt. In het overeenkomstige tijdvak van 1929 bedroeg het verschil tusschen beide eilanden nog f 34.000.000.—. Aldus *La Cruz*.

Geschiedkundige sprokkelingen Van den Bosch.

De latere Oost-Indische gouverneur-generaal is in 1823 als commissaris-generaal in de West geweest. Daarom geven wij dit oordeel over hem, door Groen van Prinsterer geuit in een brief aan een ongenoemde van 22 Sept. 1845:

„Ik dank U zeer voor den hiernevens teruggaanden belangrijken brief van V. den Bosch. Wij zien er uit dat groote talenten geen waarborg zijn tegen overdreven vertrouwen op eigen beschouwingen en inzichten. Ook hij behoort, dunkt mij, evenals de vorige Koning, tot degenen, die het voorwerp beurtelings van buitensporigen lof en van buitensporig verwijt zijn geweest. Ik weet dat door sommigen zelfs zijne verdienstelijkheid ten aanzien der O.-Indische zaken ontkend of binnen zeer enge grenzen beperkt wordt; acht gij dit niet zeer onbillijk? Wel zou ik gewenscht hebben dat hij omtrent de besteding der overgenomen millioenen anderen raad gegeven had. —”

Uit den Verren Vreemde

De zeeverbindingen van Frankrijk met zijn bezittingen in de Zuidzee.

Frankrijk bezit in de Compagnie des Messageries Maritimes een maatschappij, die, met ondernemingsgeest beziel, veel aandurft en voor de verbinding met de koloniën in het Verre Oosten groote diensten bewijst. Maar er zijn toch gebieden voor welke het bestuur of de bewoners meer vragen dan die maatschappij wenscht te ondernemen.

Al bestaat de overtuiging dat de ontwikkelingsmogelijkheden van Nieuw-Caledonië, de nieuwe Hebriden en onderhoorigheden voor een groot deel afhankelijk zijn van de gelegenheid om met het moederland en met andere Fransche koloniën in verbinding te komen en te blijven, practisch is nog niet veel bereikt om de gemakkelijke gemeenschap tusschen die deelen van het Fransche wereldrijk te verzekeren.

Twée lijnen verbinden Frankrijk met zijn Zuidzeegebied. Een gaat door het kanaal van Panama, deze verbindt Oceanië, de groep in het zuiden van den Stillen Oceaan en de Antillen met het moederland. De andere gaat via Australië en het kanaal van Suez. Zij doen Duinkerken of Marseille aan. vormen echter geen doorlopende route om de wereld. De lijn via Suez eindigt eigenlijk bij Sydney in Australië, waar overlading plaats vindt naar de Fransche koloniën. De lijn via Panama heeft Nouméa, de hoofdplaats van Nieuw Caledonië, tot terminus.

De koloniale lijnen, die Nouméa verbinden enerzijds met Sydney, anderzijds met de Hebriden, sluiten noch onderling, noch bij de voormelde groote oceanlijnen aan. Elk harer regelt haar dienst zonder rekening te houden met dien der andere ondernemingen. Zoowel voor de reizigers, als voor het goederenvervoer geeft dit aanleiding tot vervelend en nadeelig tijdverlies. Voor het handelsvervoer naar Europa wordt thans alleen gebruik gemaakt van den weg via Panama. Deze dienst wordt verricht door vier schepen, welke voor vrachten, personenvervoer zijn ingericht. Zij volbrengen zes reizen per jaar. De gemiddelde duur der reis is 83 dagen van Duinkerken tot Nouméa, of 64 dagen van Marseille tot Nouméa. De lange reis wordt door den handel als een groot bezwaar beschouwd om zaken met die landen te kunnen doen.

Reeds in 1926 kwam uit Caledonië het verzoek bij de Compagnie des Messageries Maritimes om, zonder den dienst via Panama af te schaffen, toch ook een dienst heen en weer via Suez in overweging te nemen.

La dépêche Coloniale van 19 Juli teekent aan, waar zij deze aangelegenheid ter sprake brengt, dat vóór den oorlog elke 28 d. een boot de reis Marseille—Suez—Australië—Nouméa in 45 dagen volbracht. Tegenwoordig vertrekt slechts elke 70 dagen een boot via Panama. Er is dus een sterke verandering ten ongunste.

De leemte werd in die mate gevoeld, dat een

AMERSFOORT

N.V. „PATRIA” 5303
Boek- en Fotohandel. — Kantoortikelen.
UTRECHTSCH WEG 46 AMERSFOORT
TELEFOON 653

maatschappij „Compagnie Navale de l'Océanie” een eigen dienst met vier schepen heeft ingesteld, tusschen Antwerpen en Nouméa, over Duinkerken, Le Havre, Bordeaux, Algiers, Marseille, Port-Said, Colombo, Batavia, Babaoul, Port-Vila. Deze particuliere dienst voorziet echter niet in de bestaande behoefte van een goede algemeene dienstregeling.

De bestaande dienst via Panama is pas in 1923 ingevoerd. Tot dien waren de Fr. bezittingen in de Zuidzee voor de verbinding met Europa afhankelijk van vreemde lijnen, zooals: San Francisco—New York—Le Havre, of Wellington—Sydney—Marseille.

Het voorstel om een vasten dienst met korte reis via Suez in te stellen, met behoud van dien via Panama, gaat uit van de gedachte dat de dure koopwaren, t.w. die voor welke 't van bijzonder belang is ze in den korst mogelijken tijd over te brengen, in verband met de groote kapitalen, welke door de reis tijdelijk vastgelegd worden, door de nieuwe lijn zouden worden vervoerd. Deze zou ook de handelswaren voor welke hetzelfde geldt, zooals koffie, katoen, cacao, opnemen. Zware lasten, zooals machinerieën en ertsen, of andere vrachten, waarbij tijdverlies niet veel uitmaakt, zooals copra, zouden via Panama blijven gaan.

Ook tusschen de Zuidzee-eilanden en Indo-China mag, zegt men, een geregelde verbinding niet langer ontbreken. Hiervoor is in 1925 een plan opge maakt. Een lijn zou Nouméa, via Port-Vila en Saigon met Haiphong verbinden.

De voorstellers verwachten goede commercieele uitkomsten ervan, en zij noemen het den plicht van Frankrijk de ontwikkeling der betrokken gebieden te bevorderen.

Verder dan tot een plan schijnt 't echter nog niet gekomen te zijn. De Messageries Maritimes zien er geen voordeel in en andere maatschappijen durven 't evenmin aan.

Ingezonden

„Voor Pa van der Steur”.

In dank ontvangen tot en met 4 Augustus 1930.

Vorige verantwoording f 4536.06.

Arnhem: Ver. Oud-Ind. Korporaals en Soldaten f 25.—.

Amsterdam: Oud-Chef v/h Mil. Hospitaal te Magelang f 6.50.

Den Haag: H. A. v. M. f 1.30; N. V. Bat. P. M. f 1000.—;

A. de H. W. f 10.—; F. H. van P. f 10.—; C. A. G. f 6.50.

Rotterdam: W. F. H. van P. f 5.—; M. C. van P. f 5.—.

HET COMITÉ.

Post-Gironummer 14574, Den Haag.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Ledenlijsten.

De nieuwe ledenlijsten der Vereeniging zijn ad f 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat Korte Voorhout 6.

Jaargang 1929 „K. W.”

Volledige jaargang Kol. Weekblad 1929, verkrijgbaar bij het Alg. Secretariaat ad f 5.— p. jaargang.

VAN DE REDACTIE.

Oost- en West-Indisch Literatuuroverzicht.

Door afwezigheid van onzen betreffenden medewerker bleef deze rubriek in dit nummer achterwege.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Ter kennis van belanghebbenden wordt gebracht, dat juristen, die het doctoraal-examen in het Nederlandsch recht met goed gevolg hebben afgelegd, in aanmerking kunnen komen om door den Minister van Koloniën te worden aangewezen voor de aanvullende studie ter verkrijging van het doctoraal-diploma in het Nederlandsch-Indisch recht, ten einde na de verwerving van dit diploma te worden uitgezonden naar Nederlandsch-Indië ten behoeve van de Rechterlijke Macht daar te lande.

Aan de aanwijzing evenbedoeld is een geldelijke tege-

Bij VESTIGING in DEN HAAG
 is het vertrouwde en goede adres
 5289 voor PIANO'S, ORGELS en RADIO,
 ook voor STEMEN en REPARATIE
GOOSEN en SWAGERMAN
 LAAN VAN MEERDERVOORT 100. TEL. 37867

N.V. Haagsche Boazbank
 Molenstraat 45 & Telefoon 15903
 Den Haag

Rente Spaarkas . . . . . 3 1/2 %
 Rente Deposito's . . . . . 3 tot 4 1/2 %
 Rente in Rekening-courant 3 %

Aan- en Verkoop- van Effecten
Verzilvering van Coupons
SAFE-INRICHTING
 De Directie: Mr. J. A. DE WILDE
 M. A. POTTER
 5439

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West” onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indië en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad”, en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6. Den Haag).

moetkoming naar reden van f 100 's maands verbonden, welke tegemoetkoming echter in totaal een bedrag van f 1200 niet mag te boven gaan. Indien de betrokkenen bij de voltooiing der studie aan tegemoetkoming minder dan f 1200 hebben genoten, kan het resterend bedrag aan hen nog worden voldaan in den vorm van een bevoorschotting.

Gegadigden behooren zich vóór 25 Augustus a.s. bij gezegeld schrijven (zegel f 0.30) te wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de Afdeling B. Eerste Bureau), onder overlegging van een uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop, waarin datum en jaar van geboorte worden vermeld.

Nadere bijzonderheden vindt men in de Nederl. Stcrt. van 29 Juli j.l., No. 145.

Radio-telefoonverkeer met Indië.

Gedurende de maand Juli 1930 werden in het radio-telefoonverkeer met Nederlandsch-Indië in totaal 413 gesprekken gevoerd, waarvan er 174 in Nederland en 239 in Indië werden aangevraagd.

Van de hier te lande aangevraagde gesprekken hadden er 82 betrekking op zakelijke en 92 op familie-aangelegenheden. Voor Indië bedroegen deze aantallen resp. 52 en 187.

In vergelijking met dezelfde maand van het vorig jaar, valt een vermeerdering met 95 gesprekken te constateren.

Door Europeesche landen werden via Amsterdam met Indië in totaal 5 gesprekken gevoerd.

De dame, die komt ruilen, gaat weg met dezelfde waarde, waarmee zij gekomen is. Maar de kosten van dubbele verkooptijd en dubbele moeite, dubbele administratie en dubbele verzending zijn voor den winkelier. Het is wel prachtig, coulant te zijn en de cliënten altijd tevreden te stellen, maar het is nog veel mooier, wanneer dit den eersten keer gebeurt. (Maandblad „Succes”).

Met Pensioen.

G. A. Lapre, hoofdcommies bij het parket van den Proc.-Gen. bij het Hooggerechtshof van Ned. Indië, Pijnboomstraat 40, Den Haag; J. Tideman, gouverneur der Molukken, Hasselaerplein 31, Haarlem, na 31 Juli Prof. van Vlotenweg 1, Bloemendaal.

Rectificatie.

Niet met pensioen, doch met verlof:

Ds. H. W. Eldermans, Predikant bij de Ver. eenigde Protestantische Gemeente te Curaçao, te Den Haag, Valkenboschlaan 112. L. C. Prey, Administrateur van Financiën in Suriname, te Den Haag, Hanenburglaan 252. Mevr. J. S. G. Haayen Spit, Hoofd der Wilhelminaschool te Curaçao, Den Haag, Heerenstraat 2.

Financieele Berichten.

Opgave van de N. V. Haagsche Boaz-Bank,
Molenstraat 45, Den Haag.
 Noteeringen ter beurze van Amsterdam.

	28 Juli	4 Aug.
	1930	
Aandeelen Koloniale Bank	160	158
„ Ned. Ind. Handelsbank	143 3/4	138 1/2
Cert. aand. Ned. Handel Mij.	155 1/4	153
Aandeelen Alg. Exploratie Mij.	179	175 1/2
„ Kon. Petroleum Mij.	392 7/8	391
„ Rubber Cult. Mij. A'dam.	117 3/4	113 1/2
„ Ned. Ind. Suiker Unie	200 1/4	196 1/2
„ Ned. Scheepvaart Unie	148 1/2	145
„ Handelsverg. A'dam	423	411 3/4
„ Deli Batavia Tabak Mij.	320 1/2	313
„ Deli Maatschappij	320	299
„ Senembah Mij.	345	331 1/4
„ Deli Spoor	164 1/2	155
„ Ned. Ind. Spoorweg Mij.	150	154 7/8
„ Philips Gloeil. (nieuwe)	341 3/4	334 1/4
Cert. aand. Margarine Unie	266 1/2	251 1/4
	Wisselkoersen	Verkoop
Londen	12.09 7/16	
Berlijn	59.35	
New York Cable	2.48 9/16	
Parijs	9.77	
Brussel (Belga)	34.75	
Zurich	48.25 1/2	
Weenen	35.12 1/2	

Mutatiestaat van 30 Juli tot 6 Augustus '30

Nieuwe Leden:

- L. Bestebreur, Zinkweg 115 te Oud-Beijerland (Z.-H.)
- Dr. J. Arends, Arts, Postbox 19 te Aruba.
- K. K. van der Heide, Technisch Ambtenaar te Aruba.
- L. Tolenaar, Pastoor Santa Cruz te Aruba.
- Rectificaties: A. R. Beaujon, Willemstad, Breede-straat 137. Otrab.
- Dr. P. I. Henriquez, Willemstad „Mundo-Nobo”.

Geïntroduceerd door:

- Eigen aanmelding.
- Dr. H. Polvliet te Willemstad.
- Marchena Moron & Co., Willemstad, Postbus 13.
- J. Mensing, Koopman, Willemstad, Breedestr. Otrab.

Afschrijvingen:

- H. K. Wetselaar, Den Haag, Hugo de Grootstr. 96.

Adresveranderingen:

- J. Franke, Secretaris-Penningmeester van de Afd. Groningen, van: Hoogezand, F 76, naar: Groningen Nassauplein 11A.
- J. Tideman, Oud-Gouverneur der Molukken, van: Amboina, naar: Bloemendaal, Prof. van Vlotenweg 1. f 5.—
- Mr. L. Tobi, Landrechter m.v., van: Ngandjoek, naar Amsterdam, Poste restante. f 5.—
- W. Veenbaas, Adm. Ambt. B.B. van: Leiden, Heerensteeg 5a, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
- K. J. Wijngaarden, Ass.-Resident, m.v. van: Utrecht, Bellamystr. 23bis, naar: Den Haag, Frederik Hendrikplein 13. f 5.—
- Dr. J. C. de Haan, Leeraar M.O., van: Apeldoorn, van Swietenlaan 11, naar: Den Haag, v. Weede van Dijkveldstraat 37. f 5.—
- J. H. Gaade, Hilversum, van: Lindelaan 13, naar: Bachlaan 1.
- O. K. L. Pelger, cand. Ind. Ambt. Voorschoten, Haagweg, van: 20, naar: 22.
- C. Harms, Employé C. P. I. M., van: Emmastad, Negropont 77a, naar: Groot Piscadera 14, Curaçao.
- P. M. L. Petit, Employé C. P. I. M. van: Ararat 8, naar: Scharlooweg 110, Willemstad.
- A. Verloop, Employé C. P. I. M., thans: Groot Piscadera 10, Curaçao.
- I. Zilver schoon, Loods, van: Willemstad, Frederikstraat 4, naar: Stationsweg te Oostvoorne (Z.-H.)
- A. de Joode, Den Haag, van: Hugo de Grootstraat 18, naar: Laan van Nieuw Oost-Indië 130.
- K. H. H. Leonhard, Den Haag, van: Abeelstr. 59, naar: Fahrheitstraat 663.
- Mevrouw K. Malcolm, Den Haag, van: Regentesse- laan 7, naar: Cypresstraat 18, p.a. P. Malcolm.
- H. G. F. Jonker, Ambt. Alg. Bestuursdienst, van: Djombang, naar: Soerabaja, Billitonstraat 69.
- J. P. Rooze, Hoofdopnemer bij het Boschwezen, van: Menado, naar: Medan.
- G. N. Verhoeckx, Sergeant 1ste kl. v. h. Garn. Bat. der Molukken, van: Bat. te Sanana (Soela eiland.), naar: Det. te Weda (Halmaheira).

Vereeniging „Oost en West”
Oppericht den 3den Mei 1899.

Bij het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West”, Korte Voorhout 6, en bij de firma Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een boekje over onze Oost voor hen die er niet geweest zijn. (2de druk). Prijs f 0.50 per exempl. en f 0.03 frankeerkosten.

b. Onze West (3e herziene en omgewerkte druk), bestaande uit: I. Suriname, door Fred. Oudschans Dentz; II. Curaçao, door W. R. Menkman. Prijs f 1,25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Gewesten: Werkkring en Vooruitzichten.

No. 1. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk, met 8 foto's). Prijs f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. 2. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie (3de, verbeterde druk). Pr. f 0.75 per ex. en f 0.06 frankeerkosten.

No. 3. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië (2de verbeterde druk). Prijs f 0.50 per exemplaar en f 0.01 1/2 frankeerkosten.

No. 4. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (3de, verbeterde druk). Prijs f 0.75 per exemplaar en f 0,03 frankeerkosten.

No. 5. Uitverkocht.

No. 6. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (3de, geheel herziene druk). Prijs f 0,25 per exemplaar en f 0,03 frankeerkosten.

No. 7. De vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Ned. Indië, enz. Prijs f 0,25 per ex. en f 0,04 1/2 frankeerkosten.

No. 8. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië. Prijs f 0,20 per exemplaar en f 0,03 frankeerkosten.

No. 9. De Ambtenaar bij de Gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië (herziene uitgave 1922, prijs f 0,20 per exemplaar en f 0,03 frankeerkosten).

No. 10. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. (3de, herziene uitgave). Prijs f 0,75 per exemplaar en f 0,04 1/2 frankeerkosten.

No. 11. De Geëmployeerde bij de Rubber- (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0,40 per exemplaar en f 0,03 frankeerkosten.

d. Emancipatie-Toespraak, door Th. A. C. Comvalius. Prijs: f 0,25 per exemplaar en f 0,01 1/2 frankeerkosten.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië, den Heer L. M. F. Plate, Bromostraat 9, Malang.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.